

Фото Г. Оборської

Сьогодні в номері:

Шлях
до Європи

стор. 2—3

Пам'ятаймо
про Крути

стор. 4

Яка мова,
такі й
думки

стор. 5

Національна
премія

стор. 8—9

“Просвіта” —
це доля

стор. 10

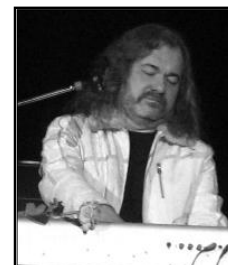
Борода
Володимира
Великого

стор. 10

Українці на
“Фарадеї”

стор. 13

Ток-шоу
для ангелів

стор. 15

АНАТОЛІЙ ПОГРІБНИЙ ТА ОЛЕКСАНДР ПОНОМАРІВ — НОВІ ЛАУРЕАТИ ПРОСВІТЯНСЬКОЇ ПРЕМІЇ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

29 січня, у день пошанування Героїв Крут, у заповненій людом залі Київського будинку офіцерів відбулося вручення дипломів лауреатів Всеукраїнської премії ім. Бориса Грінченка за 2004 рік, яка присуджується “за вагомий внесок у розбудову Незалежної України, в утвердження державності української мови, розвиток національної культури, відродження історичної пам'яті, формування національної свідомості, просвітницьку і подвижницьку діяльність в ім'я України”. Нині лауреатами цієї премії стали широковідомі науковці, просвітяни, культурно-громадські діячі професори **Анатолій ПОГРІБНИЙ** та **Олександр ПОНОМАРІВ**. Премії їм вручив народний депутат України, голова Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Тараса Шевченка **Павло МОВЧАН**. Завершив церемонію вручення концерт ансамблю пісні і танцю Збройних Сил України, присвячений пам'яті Героїв Крут.

Сьогоднішня публікація в “Слові Просвіти” (див. с. 5) якнайкраще характеризує громадську позицію академіка Вищої школи **Олександра Пономаріва**, чий науковий розвідки і книжки, присвячені культурі мовлення, давно вже стали мовними бестселерами. Секретар НСПУ та голова Всеукраїнського педагогічного товариства ім. Григорія Ващенко **Анатолій Погрібний** зазначив:

Борис Грінченко — це дуже дороге для мене ім'я, яке супроводжує мене все своє життя — ще з років студентства, коли я його для себе відкрив.

Відчуваю хвилювання і з того приводу, що одержую цю відзнаку в знаменний для кожного українця день пошанування Героїв Крут. Як тут не підкреслити, що між цим “українським цвітом” (П. Тичина), понищенням московським окупантом, між цими звияжками, чистими і світлими хлопчиками, котрі вмерли “зі славою святих” (знову П. Тичина), та Борисом Грінченком був безпосередній зв'язок. Який? Той, що це були юнаки — українські патріоти, яких своїми творами виховував видатний наш просвітитель. Його “Сонячний промінь”, “Зустріч”, “Степовий гість”, поезії та численні народнопросвітні книжки — це ж була важлива й невід'ємна складова частина тієї лектури, на якій виховувалося тогочасне українство.

І як добре розуміла небезпечність впливу Б. Грінченка на молодь більшовицька система! Так-бо й доносили на нього в 20-их роках один із вульгарно-соціологічних критиків: “(...) Писання Грінченка багато одвернули молоді з соціалістичного на націоналістичний шлях, апотеозом якого була петлюрівщина”.

Ну так, це — правда: “націоналістичний шлях” — то шлях українського патріотизму, а “петлюрівщина” — змаг за українську незалежність, і заслуги Б. Грінченка тут, справді, величезні.

Як не згадати наразі ще й ту деталь, що Б. Грінченко дворянського походження, виховувався як виключно російськомовний, і перші ще дитячі його твори це, власне, були й не твори, а “сочінення”. Однак — прозорів. Ще в тринадцять років. “Трупи встали і очі розкрили”, — як сам характеризував Кулішевіми словами пережите ним спасення потрясіння від випадково відкритих ним творів Т. Шевченка.

І ось, згадуючи це, я, друзі, мучусь: чому і твори Т. Шевченка, й Б. Грінченка, та багатьох-багатьох інших наших світочів, і подвиги Героїв Крут, і подвиги інших українських звияжків, — чому ніяк вони не можуть пробудити таку ще буквально силу-силенну нашого нинішнього зросійщеного, однак українського народу? Чи не тому, що прозоріти, національно-мовно самоусвідомитися у часи Б. Грінченка було, мабуть, усе ж легше, надто, якщо мати на увазі, що, попри заборону української мови, нею говорив тоді весь наш народ.

Нині ж, за роки компартійного тоталітарно-імперського режиму, як і за роки кравчукокучминської “незалежної” холуйщини, хвороба зросійщення України дала вже такі моторошні метастази, що для її ви лікування потрібні вже просто українополювання зусилля держави, як і українополювання та незвірлива праця усієї української патріотичної громадськості, кожного українського патріота. Якщо ж згадати, що

навіть сьогодні деякі діячі проштовхують законопроекти на взір того, що його недавно подав О. Мороз про офіційний статус російської мови в Україні, то як не сконстатувати: мусимо не полишати, не послаблювати пильної варті українського слова й нині, після перемоги нашої прекрасної Помаранчевої революції. Навпаки — маємо докласти всіх зусиль, аби штучні загати, які стримують повноцінне охоплення нашою мовою усіх сфер життя, були назавжди зруйновані, аби крок за кроком у країні утверджувався такий мовний лад, за якого українське слово відчувало б, нарешті, загальнодержавну й загальнонаціональну підтримку, заохоту й любов.

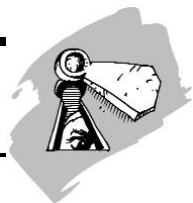
У кожній національній державі наявний культ національної мови. Тож питання тут може бути хіба що риторичне: невже ми не в змозі побудувати національну державу і хіба не в змозі утвердити культ своєї державної мови!

Маємо ми, українці, сьогодні Президента, якого хотіли.

Фактично маємо також і Прем'єра, якого хотіли.

Тож мусимо всі згуртуватися, усі об'єднатися в ім'я того, щоб невдовзі й Україну мали ми таку, якої хочемо, — заможну, шановану кожним у себе вдома й у світі, зі справді розквітлою, вирваною з пазурів едінонеделімішків і манкуртів української культури.

ІСТОРІЯ І ГРОШІ

Останні два роки на екранах телевізорів часто можна було бачити тодішнього голову Національного банку України пана Сергія Тигипка, який рекламував новий дизайн нашої національної валюти, розхвалюючи кількість захистів від можливого фальшування, аргументуючи зміну їх розмірів і т. ін.

Перша реакція на те була — чоловік прагне ввійти в історію, хоча б поставивши свій підпис на нових банкнотах, одночасно прибравши з них ненависне йому ім'я одного зі своїх попередників на цій посаді. Нічого особливого, подумалося, звичайне людське марнославство. Подумалося й забулося.

Та ось нові банкноти прийшли і в мої руки. Плянув і розчарувався. Чомусь у пам'яті спливали окупаційні марки перших місяців минулої війни. Маленькі за форматом, як 20-ти і 40-ка рубльові банкноти Тимчасового уряду 1917 року, названі народом — «керенки», вони викликали ніякої довіри.

Розуміли це, очевидно, і окупанти, бо вже в 1942 році так званий Центральний емісійний банк України в Рівному, тодішній столиці Райхскомісаріату «Україна», випустив двомовні банкноти в карбованцях нормального, «солідного» розміру.

Отже, розмір банкнот — річ серйозна, і, перш ніж його змінювати, слід добре подумати. Та в поспіху на це, очевидно, не вистачило часу.

А потім, розглядаючи зображення Великих Київських князів на них, здивувався та обурився. Написано «Володимир Великий» чи «Ярослав Мудрий», а бачу молодих людей із розкішними кучерявими бородами, ну, чисто тобі московські стрільці XVI чи XVII століття!

А Великі Київські князі мали ж зовсім іншу зовнішність, зафіксовану в документах і викарбувану на монетах тих далеких часів. Звичайно, земля наша лежить «при битій дорозі» і пронеслися по ній страшні смерчі воєн і навал, знищуючи все, що тільки було можливо знищити. Зникли й зображення князів. Зникли, але не всі.

Ось, наприклад, докладний опис, чи як би сказав сучасний юрист, «словесний портрет» зовнішності батька Володимира Великого, київського князя Святослава Ігоревича (957—972 рр.), зроблений візантійським істориком Левом Діаконом під час зустрічі Святослава з візантійським імператором

Іоанном Цимісхієм на Дунаї: «Виглядів він так: зросту помірного, ні зверх міри високого і не дуже малого, з густими бровами. Очі в нього голубі, ніс плоский, бороди в нього не було, але зверху над губою звисало вниз густе пишне волосся. Голова в нього цілком гола, з одного її боку звисав густий чуб (локон-оселедець), що означав шляхетність походження, шия міцна, груди широкі і весь стан дуже гарно складений. Здавався він на супленим і похмурих. В одному вусі висіла золота сережка, прикрашена двома перлинами з рубіном посередині» (див. «История культуры древней Руси». — Москва-Ленинград, 1948, т. I, с. 244).

Про сина Святослава — Володимира такого детального словесного портрета не залишилося. Але збереглися карбовані при ньому золоті та срібні монети, на яких бачимо портрет князя знову ж таки без бороди, зі звислими вусами. Ці

У Софії Київській був і частково зберігся дотепер фресковий портрет сім'ї князя Ярослава. Зображення самого князя, його дружини і синів втрачено. Є тільки досить приблизний, як вважають деякі автори, малюнок із цього портрета, поміщений також в «Ілюстрованій історії України» М. Грушевського. З цього малюнка видно, що в Ярослава, а був він у той час уже літньою людиною, була, крім вусів, і коротенька борідка, те, що тепер називають заростом. Те ж саме можна сказати і про згадані мініатюри Трірської псалтирі: овал обличчя Ярополка обведений дещо жирнішою лінією, з чого можна припустити, що це теж був заріст; на іншій мініатюрі борода зображена більш чітко.

Є ще одне джерело, «Ізборник Святослава» (1073—1076 рр.), в якому поміщено колективний портрет сім'ї князя. Малюнок нечіткий, зберігся погано, але пізніші прори-

нагороді — Ордені Ярослава Мудрого, ми бачимо історично вивіреним портрет цього видатного державного діяча.

Варто згадати і погляд на цю проблему автора низки малюнків українських банкнотів В. Лопати, який глибоко вивчив її перед початком роботи, — київські князі, аж до внуків Ярослава Мудрого, борід не носили.

Цей ряд можна було б продовжити й далі, але, хоч пунктиром, варто було б звернути увагу читача на звичаї і традиції українців пізніших часів, наприклад пізнього Середньовіччя. Козаки носили вуса й оселедець, а борода була винятком або ж була характерною хіба що для людей похилого віку.

У XIX і XX століттях оселедець уже вийшов із моди, чоловічі обличчя прикрашали вуса, особливо в молодих і середнього віку людей. Отже, ми маємо справу з народним звичаєм, прослідкованим

українсько-білоруського народу. Звучали вони і в стінах Державної Думи, правда з уст депутатів досить одіозних.

І все ж ми різні, хоч і братні, народи. Ось характеристика, зроблена видатним російським письменником, лауреатом Нобелівської премії, Іваном Бунініним, який багато писав на українські теми: «Хахли мені дуже сподобалися з першого погляду. Я сразу помітив гостру різницю, що існує між мужиком-великоросом і хаклом. Наші мужики — народ здебільша виснажений, в дірявих сіряках, в лаптях і онучах, зі скудлими обличчями і лахматими головами. А хакли створюють відрадне враження: поставні, здорові і сильні, дивляться спокійно і ласкаво, одягнені в чистий новий одяг. (Цитується за книгою перекладів з англійської і російської мов Г. Вишневого «Золотий штурм». — Тернопіль, 2004 р.).

Нещодавно народний депутат

ЧОМУ ВИРОСЛА БОРОДА У ВОЛОДИМИРА ВЕЛИКОГО?

ФОТО М. БУРГОВОГО

монети карбувалися в 986—1015 роках. На монетах Ярослава Мудрого, карбованих, очевидно, близько 1015 року, на аверсі бачимо зображення святого Георгія, християнського патрона князя Ярослава, а на звороті — герб тризуб. Цей герб, що вперше з'явився на монетах князя Володимира Великого, викарбовано й на багатьох інших монетах давньоруських князів. Він у 1992 році став Малим гербом сучасної України. Думається, що вже настав час затвердити і Великий герб, проект якого вже давно розроблено і який тільки чекає на відповідне рішення Верховної Ради.

Дуже цікавий ілюстративний матеріал, виконаний на найвищому художньому рівні, — це дві мініатюри з Трірської псалтирі (1078—1087 рр.), на яких зображено князя Ярополка з дружиною Іриною. І знову бачимо княже обличчя без бороди, тільки з вусами, на цей раз прямими («Історія українського мистецтва». — Київ, 1966, ст. 352—354).

совки цього малюнка показують князя тільки зі звислими вусами. Це, до речі, зовсім не Святослав Ігоревич. Тодішні князі часто носили однакові імена, що приводить сучасних дослідників до помилки при ідентифікації певних імен і дат.

У 1999 і 2000 роках Укрпошта випустила свої цінні папери, поштові блоки з зображеннями Ярослава Мудрого й Володимира Великого, які викликали критику у фаховій пресі. Слід однак відмітити, що на нашій, вищій державній

протягом більш як тисячоліття і який свідчить про безперервність, чи як колись говорили і писали, тяглість нашої історії, самоідентифікацію українців.

Ось тут і заритий собака! Бо ж великодержавні російські шовіністи твердять, зокрема в Україні, що український народ сформувався десь у XIV—XV століттях. Ось так — не було і раптом уродився зі «спільної коліски».

Ще й тепер можна почути спекуляції на тему єдиного російсько-

банку бажання українців іти своє ім'я. Очевидно, і зовнішній вигляд типовації. Не знаю, про що Тигипко, і його помічни-

ки, створюючи ці фальшиві портрети, однак зрозуміло — це яскравий вияв їхньої психології меншовартості: розумні й мужні — з бородами, бо їх носили «там», а інші — люди другого сорту.

Думається, що варто було б повернутися до первісного дизайну одно- та двогрівневих купюр, створеного Лопатою, і, можливо, якщо є в цьому потреба, удосконалити їх більш високим рівнем захисту. Але це належить уже до сфери діяльності відповідних фахівців.

Думається також, що все це лише на поверхні явища. Насправді ж, йдеться про спробу сфальшувати, як і результати другого туру виборів Президента, нашу історію з великодержавних, шовіністичних позицій, йдеться про замах на саме існування української держави.

Голови Національного банку, хай і далі, як це заведено в усьому світі, ставлять свої підписи на нових зразках банкнотів. Процес оновлення їхнього дизайну, захисту і т. ін. — безперервний і зупинити його неможливо. Тільки робити це треба з наукових, об'єктивних позицій, без політиканства.

• **Борис КИРИЧОК**

САКРАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО

ІКОНА РІДНОГО КРАЮ

У Броварському краєзнавчому музеї демонструється виставка «Сакральне мистецтво України XIX — початку XX століття», на якій представлені ікони з приватної колекції молодого художника, мецената, переможця загальноміського конкурсу «Покровитель культури — 2003» Володимира Козюка з Вінниці.

Ікона рідного краю... Вона зовсім поряд, на стіні у старій бабусиній оселі. У той же час — це ще зовсім не досліджена течія у мистецтві, яскрава сторінка його історії. Її часто не визнавала церква, її нищили за комуністичних часів, проте вона вижила, збереглася і дійшла до нас лише тому, що до неї ставилися як до найдорожчого в бідній селянській оселі.

Народний іконопис в Україні ніколи не втрачав великої ваги і поваги серед мешканців сіл — мальовані місцевими майстрами образи займали почесне місце і в оселі, й у храмі. Досвід роботи з матеріалом вилився в стабільно закріплені засоби побудови композиції, простору та колористичні рішення.

«Заквітчанам» образам притаманна особлива пишнота рослинного орнаменту, що додає твору декоративності та зберігає сенс природного оберіга. Ікона була оберегом і святиною для кожної родини, місцевої громади чи нації, як, наприклад, «Богородиця Браїлівсько-Почаївська» з жіночого монастиря в Браїлові. Сюжетне коло українського іконопису включало релігійну алегорію, події з життя Христа та Богородиці, а також визначений пантеон святих. Часто зустрічаються сюжети з барокового іконостасу — «Нерукотворний спас», «Трійця», «Таємна вечеря».

Художник і меценат Володимир Козюк

Цілісний мистецький комплекс, яким є українська народна ікона, разом зі спільними ознаками може бути розглянутий і як сполука окремих майстерень, шкіл та осередків із власними характерними рисами — це образи з різних районів Вінницької області та сусідніх регіонів. У колекції художника Володимира Козюка, складеній протягом майже десятиріччя, представлені як типові презентаційні, так і рідкісні взірці іконопису різних регіонів Вінниччини, що гідно висвітлюють таке унікальне явище як українська народна ікона. Завдяки меценатській та збиральницькій діяльності Козюка були поповнені фонди Вінницького обласного краєзнавчого музею, Вінницького обласного художнього музею, музею культурно-естетичного центру Національного технічного університету Вінниці.

Сподіваюся, що це приватне зібрання зробить свій внесок у духовний фонд нашого міста.

•

Ніна КРИВОРУЧКО

ШКОЛА КОБЗАРСЬКОГО МИСТЕЦТВА

ВНЗ І рівня акредитації — вища педагогічна школа кобзарського мистецтва, розташована в мальовничому селищі Стрітівка на Київщині.

Протягом 15 років наша школа готує співаків-бандуристів, майстрів кобзарського мистецтва та викладачів музики.

Викладацький колектив школи, на чолі із заслуженою вчителькою України, вчителем-методистом Г. М. Івановою, складають провідні фахівці з гри на бандурі, вокалу, диригування, основ практичного кобзарства, акторської майстерності, ораторського мистецтва з ВНЗ Києва.

Наші випускники вступають до престижних столичних закладів III—IV рівня акредитації мистецького спрямування — таких, як КНУКіМ, Педуніверситет імені М. Драгоманова, Національний університет імені Т. Г. Шевченка та до ВНЗ культури та мистецтв у Харкові, Одесі, Рівному, Львові, Ніжині тощо. Більшість із них тепер працює співаками-бандуристами у філармоніях, хорових капелах, Національній капелі бандуристів, викладачами бандури в дитячих музичних школах, співу та музики — в загальноосвітніх, займаються вільним кобзарюванням по всій Україні та за її межами.

Ми запрошуємо на навчання юнаків після 9 класу, які мають відповідні музичні та педагогічні здібності й бажання стати освіченим музикантом, пропагандистом української пісні й музики, майстром гри на бандурі та кобзі.

Термін навчання — 4 роки. У цей час студенти звільняються від військової служби.

Випускники отримують диплом молодшого спеціаліста за фахом:

«УЧИТЕЛЬ МУЗИКИ ТА КОБЗАРСЬКОГО МИСТЕЦТВА, МУЗИЧНИЙ КЕРІВНИК».

Студентів забезпечують гуртожитком, безкоштовним харчуванням.

При вступі абітурієнти проходять співбесіди з музики, української мови, історії України.

Консультації та попередні прослуховування абітурієнтів викладачі школи проводять протягом навчального року!

Адреса школи: Україна, 09212, Київська обл., Кагарлицький р-н, с. Стрітівка. Кобзарська школа. **Тел.:** (8-273-71) 2-38, 2-85, 2-95. 2-92. **Тел/факс:** (8-273-71) 2-38.

РЯДКИ З ЛИСТІВ

ГЛАГОЛИТЬ ІСТИНА

Із найменшого в Україні містечка Бібрка на Львівщині редакція отримала великий пакет листів, що їх написали учні 4-Б класу місцевої школи. Діти разом із дорослими переживали всі події Помаранчевої революції, а після обрання Віктора Ющенка Президентом України вирішили звернутися до нього з поздоровленнями та побажаннями. Пропонуємо фрагменти із цих дитячих листів.

Шановний Вікторе Андрійовичу! Кожного вечора з батьками дивлюся новини. Ваш виступ і звернення до українського народу дає нам змогу вірити в гарне майбутнє мого покоління. Нехай всі Ваші слова, вмиле керівництво, Ваш розум і покликання дійдуть до самого Бога. За Вас ми — діти, будемо молитися до Матінки Божої, щоб Вам дав Господь здоров'я і відвернув все зло, яке надходить від злих людей.

Марія РОЖКОВА

* * *

Хочу побажати Вам, насамперед, міцного здоров'я, бажаю Вам плідної праці на посту Президента України. Ми — всі, українці, щиро сподіваємося на Вашу порядність і справедливість.

Софія САБАЛА

* * *

Я — маленький хлопчик, мені лише 9 років. І тільки через це я сьогодні не на Майдані в Києві, а біля екрана свого телевізора. Я бачу місто, яке торжествує, я бачу площу, заповнену людьми в помаранчевому одязі, — сотні тисяч людей. Мирний, радісний, добрий, єдиний народ. І головне — вільний! Вільний!

Назар ЧЕПІЖАК

* * *

Я від щирого серця хочу побажати, щоб Ви ніколи не хворіли і завжди були веселі й життєрадісні. Окрім того, дозвольте побажати Вам здійснення усього того, чого Ви собі бажаєте. Успіхів у Вашій нелегкій роботі! Будьте щасливі!

Мар'яна ІВАНОВА

* * *

Ви чесна, порядна, добра та мудра людина. Я вірю Вам і знаю, як Ви стали Президентом, тепер наша Україна буде справді вільна, демократична.

Анастасія ДАЙКО

* * *

Хочу висловити Вам подяку і шану від імені підростаючого покоління України за Вашу підтримку українців у їхньому змаганні за правду та справедливість.

У свої 10 років я ще багато чого не знаю і не вмію, але маю почуття власної гідності, прищеплене мені з дитинства батьками. І сьогодні, спостерігаючи за тим, що відбувається в моїй державі, я рада і горда за тих, кому також притаманне таке почуття.

Хочеться побажати всім людям України і Вам особисто, ми самперед, миру і розуміння. Щоб усі сподівання й надії, які Ви подарували громадянам нашої держави на існування демократичної України, — справдилися. Бажаю Вам міцного здоров'я, щастя і всіляких гараздів.

Орися БІЛЕНЬКА

Ми хочемо позбутися державного беззаконня в нашій державі, і тому наш народ вийшов на майдани. Ми перемогли, завдали поразку злу, маємо чесного президента, будемо надіятися на такий же уряд. Але це лише частина справи: і мусимо зробити все так, щоб із часом воно не повторювалося. Попри різні причини, які спонукали до негативних дій у розбудові держави, корінь цього беззаконня в нас — у кожному із нас:

— у кожному хабарі, який ми давали, брали чи вимагали;

— у кожній нечесній справі, яку ми вчинили або, бачачи, як її чинять, замовчували;

— у кожній крадіжці спільного чи державного майна;

— у кожному безсовісному виконанні своїх

обов'язків, які ми потім прикривали брехнею;

— у кожному вкористанні посади для власної наживи.

Йдеться не про бандитів, а про нас, загалом чесних людей. На жаль, ми давно звикли жити з цим лицемірством, при-

РІШУЧЕ

ПОЧИНАЮ ІЗ С

хованим у собі, бачити його в інших і виправдовувати перед відмовками: “Інакше не вижити, усі так роблять”, “Дурний, не скористався з нагоди”, “Хай там як, а мені це належить, я це заслужив”.

Наведу масові приклади державного розбазарювання бюджету, майна, природних ресурсів:

— до 30 % виробників знаходяться в тіні, або

сплачують податки в кілька разів менші, ніж мають платити від свого обороту;

— значна частина так званих “безробітних” працюють у тіні й стоять на біржах (скажімо приїжджає з київської будови, відмічається тут на

лобрухту;

— половина населення не оплачують комунальних послуг, хоча в багатьох сучасні авто чи гарне житло.

Причина — недосконалість законів, корупція і наша нечесність. А тому маємо знищити коріння

у корупції, а не давати чи брати хабарів, не буду красти і використовувати посаду для наживи, буду совісно виконувати свої обов'язки перед Богом і Україною.

Ми повинні в державотворенні думати так, як наш Президент, допомагати йому і поставити собі за мету почати із себе і сказати: “Чесну Україну починаю із себе”.

• **Степан БОЙКО**, м. Івано-Франківськ

СВЯТКОВЕ

ВЕСЕЛІ ЩЕДРУВАЛЬНИКИ

Учні Бериславської загальноосвітньої школи № 1 Херсонської області майстерно щедрували й колядували, назбиравши неабияку торбу подарунків. Побували вони у відділі освіти, податковій інспекції, міській раді, не обминули й державної адміністрації, апарат якої на чолі з головою районної ради і районної держадміністрації Т. Алябовою щиро вітали дітлахів — Катю Павлунь, Віку Гайдай, Наталю Дорошенко, Марину Божко, Юлю Щербак, Надю Ковальчук та Руслана Глазиріна.

• **Сергій ГЕЙКО**, Херсонщина

ЛИСТУВАННЯ

Ми в редакції із розумінням ставимося до надто односторонньої і далеко не повної поінформованості мешканців Донбасу та півдня України. Проте не можемо погоджуватися з висловлюваннями надто категоричними, особливо, якщо вони не мають під собою жодних підстав.

Як приклад, зачитую фрагмент листа, що днями надійшов на ім'я шеф-редактора “Слова Просвіти”, голови ВУТ “Просвіта”:

“Дорогий Павле Михайловичу! Вибачте, що я вас потурбував. Я занепокоєний цією обставиною, яка загрожує нашій державі в зв'язку зі злочинною діяльністю Юлії Тимошенко. І, по-моєму, ніхто не підозрює цієї загрози. Можливо, я перебільшую? Ні, я не драматизую. Я вже писав листи такого змісту Ю. Кармазіну й В. Яворівському... Ні в якому разі не можна й близько допускати її до прем'єрства. Хто завгодно — тільки не вона... Справжнє моє прізвище... і адреса... Це для конспірації. Ви знаєте, яка тут обстановка...”

СПОМИН

Рання весна 1934 року. Голодний і холодний Кременчук. Нас, кількох учнів будівельного технікуму, раптом викликали до директора.

“Ось вам посвідчення, — сказав директор, — ви повинні терміново виїхати до станції Іскрівка, що між Полтавою і Харковом, дістатися до села (вказав його назву) і поступити у розпорядження партійного уповноваженого із заготівлі зерна для весняної сіви”.

Село зустріло нас мертвою тишею. Ні людей, ні тварин. Пустка. На пригорках, без огорож і дерев, стояли хати, у більшості яких уже не було господарів. Когось вивезли, інші — померли. Завдання, яке

СПИРАЙМОСЯ НА ФАКТИ!

Для більшої конспірації дописувач використав дві різні адреси і аж три різних прізвища: одне — на конверті, друге — на зачитованому листі, третє — на додатковому листі у вигляді ксерокопії.

Ну, що ж, це яскраве свідчення переляку зразка 1937 року, яким характеризується рівень свідомості мешканців східних областей — і є відображенням просякнутих брехнею антидемократичних (якщо не сказати злочинних) порядків, за збереження яких досі так гаряче виступають найбільш агресивні активісти зовсім не української, не національної і не соборної ідеї.

Страх, переляк, непоінформованість, і тут-таки — категоричне негативне судження про особистість, котру Президент висунув на першу після себе посаду в державі.

Чому В. Ющенко висунув на посаду прем'єра уряду саме Ю. Тимошенко, — відомо: бо вона вже була його правою рукою в його

уряді й чудово виконала поставлені завдання. Знаючи Ю. Тимошенко зі спільної роботи, В. Ющенко певен, що й після впровадження реформи 1 вересня 2005 року, коли частину нинішніх повноважень Президента буде передано Главі Кабміну, то й тоді пані прем'єр не “потягне ковдру на себе”, а надалі працюватиме в команді, в зіграному ансамблі, де мають значення не лише буква і параграф закону, а й звичайна людська порядність.

Власне, порядності не вистачило тим, хто не лише сфальсифікував вибори, а й досі продовжує розбудовувати сферу страху та облуди.

А щоб краще зрозуміти, що могло б, не дай Боже, статися, уявіть собі, як перед військом, вишикуваним біля Маріїнського палацу, стоїть не В. Ющенко, а інша людина — ота, з кримінальним не лише минулим. А ви кажете: загроза.

• **Євген ГОЛИБАРД**

КОМСОМОЛЬСЬКЕ ВІДРЯДЖЕННЯ

ми отримали, було вичерпно зрозумілим. Треба було розміститися в одній із пустих хат, а на вечір зігнати туди на збори (так і було сказано) дядьків, що ще були живі.

В одній хаті було місце збору зерна на посів. На столах, як на виставці зразків сільськогосподарської продукції, лежали, одна до одної, жменьки різного зерна. Голодні люди, на межі своєї смерті, віддавали останні крихти. Як ми не намагалися, а на вечір до уповноваженого зайшло десь із десятків чоловіків, — більше, мабуть, у селі вже не було. Вони стояли мовчки. Люди високі на зріст і колись, напевне, міцного здоров'я. А тепер

це були вкрай пригнічені люди, з опухлими обличчями. Вони вже не реагували жодним словом чи рухом на мову уповноваженого, а той ступав по столу і кричав, вимагав зерно. Наступного дня вже ніхто нічого не приніс. Їсти й нам не було чого, і ми вирішили втекти.

На ранок, коли ми вирушили до технікуму, на підходах до нього нас зустрів директор. Перше, що він запитав: “Чого ви тут?” За нашою версією — нас відпустив уповноважений. Вночі “чорний ворон” забрав нашого директора, і його вже ніхто ніколи не бачив. А нами вже не цікавились.

• **Олег ТРИКАШ**

ВІД КОЛЕГ

МОЛОДЕ ВИДАННЯ

Для мешканців містечка Бібрка у Львівській області — Ваш тижневик є джерелом патріотичного натхнення та щоденним зрушенням для громадських діянь.

Саме під впливом “Слова Просвіти” 28 листопада минулого року в нашому містечку почав виходити тижневик “Погляд”. Це далеко не досконала газета, але правдива та щира. Перші шість її номерів виїшли під гаслом: “Ющенко — наш вибір!” У цих газетах розповідалося про бібрчан, які брали участь в акціях непокорі в Києві, були організаторами й натхненниками Помаранчевої революції, скликали людей і проводили мітинги та збори за справжній український суверенітет і вільну демократію. Будемо Вам щиро вдячні за сприяння.

• **Ярополк ЦАРИК**, головний редактор газети “Погляд”, м. Бібрка

Я ТАК ДУМАЮ

Виборці, на мою думку, на президентських виборах завдали нищівної поразки комуністичній стратегії та ідеології, позаяк більшість усе ж віддала свій голос за ринкову економіку. Тільки засмучує той факт, що дуже багато виявилось виборців, які хочуть будувати цю економіку по “поняттям”... Новому президентові й урядові треба буде докласти багато зусиль, аби довести привабливість ринкової економіки, збудованої з дотриманням законів України.

• **Р. ПОТОКА**, м. Зміїв Харківської обл.

ШУКАЮ ДРУЗІВ!

ЗРОЗУМІЙТЕ МЕНЕ

Згадується грецька легенда, що розповіла пані М. Х. Джансиз: “Коли Бог створив Землю, та все на ній, то наділив звірів мовами, так що кожен мав свою. А Бабака до того ж ще й нагородив величезними зубами. Ось іде одного разу Бабак сумний-сумний, а назустріч йому Вовк. “Що сталося?” — питає. Ще дужче похнюпився Бабак та й відповів: “Зуби заважають їсти зерно”. “То віддай їх мені”, — мовив Вовк.

“А що ти мені за них даси?” “Мою мову”, — і Вовк свиснув так як зараз свистять Бабаки.

Бабака такий обмін задовольнив. Вовк отримав нові зуби, а Бабака, свиснувши, заховався у норі. Через якийсь час Вовк упіймав Зайця. Всмачкообидав і захотів було на radoщах свиснути, та ба — свисту не було. “Ау-у-у!”, — аж завив Вовк. От і виє з того часу, бо мову свою втратив”. Тож не втрачаймо своєї мови, ми, українці!

Щодо клубу знайомств “Однорудець”. Я, Яків Зінченко, вік — 27 р., освіта — середня загальна, вважаю себе національно свідомим. Майже досконало знаю білоруську мову. Люблю слухати радіоприймач, особливо білоруську редакцію “Радіо-Свобода”. Пишу вірші. Серед них є українськомовні, а також написані білоруською та російськими мовами. Хоча після подій навколо Тузли російською не пишу. Ще хочу сказати, я — інвалід І групи з залишками зору і маю мрію листуватися з людиною, яка б мене розуміла.

Моя адреса: Зінченко Яків, с. Іскра, В.-Новоселівський р-н,

УКРАЇНСЬКИЙ ПРАПОР НАД АНТАРКТИДОЮ

6 лютого виповнюється дев'ять років, як Україна поновила дослідження на льодовому континенті й підняла національний прапор на щоглі бази "Фарадей", нині — "Академік Вернадський".

Од 1996 року Український антарктичний центр (УАЦ) відрядив до Антарктики п'ять експедицій літаком, дві за допомогою науково-дослідного судна "Ернст Кренкель" і дві на НДС "Горизонт".

Комплекс української станції складається з дев'яти будівель, які розташовані на кам'яній основі острова Галіндес архіпелагу Аргентинські острови. За період із 1947 р. середньорічна температура тут складає $-4,3^{\circ}\text{C}$, середньомісячна влітку від -1°C до $+2^{\circ}\text{C}$, узимку температура може сильно змінюватися залежно від стану морського льоду — у межах від -5°C до -20°C . Сніг падає майже 255 днів на рік, а кількість сонячних годин у рік — 825. Розміри і рельєф островів не дозволяє використовувати повітряний транспорт, за винятком гелікоптерів. У головному корпусі станції розташовано дев'ять дослідницьких офісів, спортивна кімната, фотолабораторія, ізолятор, дві туалетні кімнати, сушильня. Поруч спальні приміщення, біо-медична лабораторія, приміщення з опріснювачем, бойлером і двома котлами опалення. На другому поверсі — кухня з електроплитою та плитою на рідкому паливі. Кухня обладнана двома СВЧ-пічками, трьома холодильниками, електротістошашкою, фритюрницею, грилем та іншою кухонною технікою, про яку тільки може мріяти кухар. Поруч із їдальнею та кухнею чудова кают-компанія; бар "Фарадей" —

на думку гостей, найкращий в Антарктиці.

До речі, бар — єдине місце на станції, де дозволяється палити. Взагалі — паління тут не заохочується. І не тільки тому, що шкодить здоров'ю. Всі будівлі дерев'яні, а пожежа в Антарктиці — це найстрашніше, що можна уявити. Тому паління, вважаючи на майже постійний вітер, — дуже небезпечна звичка. Цікаво, що вікна на станції закрито спеціальним склом, яке не пропускає ультрафіолетового випромінювання. Це для захисту зимівників під час озонової дірки. Зазвичай, усі двері станції відчиняються всередину, — аби можна було вийти після снігопаду.

Антарктика — важливий барометр як стану довкілля у глобальному масштабі, так і процесів у Південному океані, що впливають на Землю в цілому. Антарктика — це кухня погоди, світовий холодильник, що спричиняє циркуляцію у світовому океані, збагачуючи товщу води киснем. І хоча 100 мільйонів років тому температура на поверхні Землі була на 6—7 градусів вища за нинішню, моделювання швидкості глобальних змін клімату, які відбуваються зараз, дають у тисячі разів вищі значення швидкості цих змін, ніж це було 100 мільйонів років тому. Тобто зміни, що відбувалися впродовж мільйонів років, зараз відбуваються за сторіччя! Тому проведення геофізичних та екосистемних дослід-

жень в Антарктиці має дуже важливе значення.

На жаль, не бачимо великих успіхів у важливій справі поширення інформації про нашу державу через поштове відділення на антарктичній станції. За п'ять років Укрпошта випустила лише одну марку, присвячену Першій українській антарктичній експедиції. Вважаємо, що настав час випустити серію "антарктичних марок" з нагоди десятиріччя станції "Академік Вернадський", які відтворювали б сучасні наукові дослідження України в Антарктиці, а також природу навколо станції.

За останніми даними, район станції "Академік Вернадський" — це ключове місце для досліджень фізики граничної зони Антарктичної озонової дірки. Тут проводиться порівняльний аналіз гідрометорологічних, озонових та іоносферних спостережень на станції "Академік Вернадський", на інших наукових станціях Антарктичного півострова. Індикаторами кліматичних змін є також безпрецедентний колапс льодовиків за спосте-

реженнями з супутників, коли від льодовикового шельфу Ларсена на Антарктичному півострові відокремлюються айсберги довжиною 150—200 км. Такі явища, разом із озоновою діркою, флуктуаціями популяції пінгвінів, кліматичними змінами в минулому, які спостерігаються за льодовими зразками сотні тисяч років тому, перетворили Антарктику у важливий "барометр", що розповідає нам про стан довкілля у глобальному масштабі та про вплив Південного океану на Землю. Розпочато також роботи з побудови сучасної географічної інформаційної системи (ГІС) регіону Антарктичного півострова, прилегло до української антарктичної станції. Проведено картографування архіпелагу Аргентинських островів із метою отримання базових даних для ГІС. Усе це виконується задля підтримки геологічних, екологічних і геодезичних досліджень, моніторингу параметрів малих льодовиків як індикаторів довгострокових змін клімату. З огляду на те, що з'явилася можливість за допомогою організацій Польщі та

ОДНІ

новити на станції "Академік Вернадський" перманентний двочастотний GPS-приймач, це переведе станцію до розряду повноправних геофізичних моніторингових і дослідницьких обсерваторій світового класу. Ця апаратура дозволить також отримувати дані про загальний вміст електронів на шляху від станції до супутника GPS-системи для потреб програми "космічна погода".

У наступних роках ще одним важливим напрямком досліджень України в Антарктиці буде комплексний аналіз антарктичних екосистем, дослідження факторів їхньої стабільності, а також особливості роботи людини в умовах Антарктики. Очевидно, що проблеми, які постають під час досліджень екосистем, популяцій, не можуть бути вирішені без залучення сучасних генетичних методів. Наприклад, без використання генетичних маркерів неможливо відповісти на питання про генетичну ізоляваність окремих скупчень криля, що має принципове значення для організації раціонального промислу.

Таким чином, українські дослідження в Антарктиці спрямовані на вирішення ключових проблем людства і досить ефективно розвиваються відповідно до найсучасніших тенденцій антарктичної науки.

Антарктика — місце паломництва туристів. Наприклад, у 1997 році 9000 туристів відвідало Антарктику, з них близько 5 тисяч прямує до Антарктичного півострова. А вже в 2004-му тільки станцію "Академік Вернадський" відвідало майже 4000 туристів! Темп зростання — близько 5 відсотків на рік. За перспективною оцінкою у 2010 році очікується до 8 млн. туристів. Найпопулярніший вид туризму — походи невеличкими групами по 4—6 осіб.

• Геннадій МІЛІНЕВСЬКИЙ, доктор фіз.-мат. наук

Недавнє штучно викликане регіональне протистояння в Україні змусило аналітиків до пошуку причин виникнення цього тривожного явища. Серед численних чинників, одним із суттєвіших визнано зовнішній, що нагадало історикам про драматичні події, які також відбулися не без участі близьких сусідів...

Виступ Росії проти Речі Посполитої після укладення Переяславського договору не став гарантією захисту всієї України.

Договір про припинення війни, яка розпочалася 1654 р. між Росією і Польщею за володіння Україною, було укладено в 1667 р. Його підписали в селі Андрусові під Смоленськом. Договір суперечив угодам, які Україна уклала з Росією при гетьмануванні Богдана Хмельницького, його сина Юрія Хмельницького та Івана Брюховецького. Статті Андрусівського договору фіксували розподіл сфер володіння обох держав: Лівобережжя, Сіверщина, Київ мали належати Росії, а Білорусь і Правобережжя переходили до Польщі. Запорізька Січ потрапляла під владу обох держав. За Лівобережжя Москва зобов'язувалася виплатити Варшаві 1 млн. польських золотих (близько 200 тис. рублів).

Знаменитий козацький літописець Самійло Величко назвав цей договір "Андрусівським торгом". Він писав, що за умовами угоди було

АНДРУСІВСЬКИЙ ТОРГ

Чортомлицька Січ, XVII ст. Мал. В. Ленченка

розділено "надвоє рікою Дніпром єдину старовічну, правдешню козацьку вітчизну Малу Росію".

Договір викликав різке невдоволення практично всіх верств українського населення. Проти нього виступили уряди гетьманів Петра Дорошенка, Івана Брюховецького, Петра Суховія, пізніше — Дем'яна Многогрішного та Івана Самойловича. Відомо, що вже переговори Варшави з Москвою спонукали Дорошенка до зближення з Туреччиною. А далі цей гетьман виступив з ініціативою скликання загальної ради всіх козаків України для

вибору єдиного володаря, почав підготовку до походу на західноукраїнські землі, щоб приєднати їх. Так почалося нове протистояння з Польщею. З іншого боку, спочатку лояльний до Москви лівобережний гетьман Брюховецький розпочав повстання і невдовзі позбувся російської зверхності. Не дивлячись на Андрусівську угоду, вже в 1668 р. Дорошенкові вдається об'єднати під своєю владою всю Україну. Та ненадовго.

"... Помножилися в Україні (спершу серед значних, а потім і серед посполитих козаків) гніви, незгоди, влас-

толюбства, роздвоєння, зміни, пориви, заздрості, ворожнечі, чвари з кровопролиттями та інші, подібні до цих, злопригоди й непотребства. Окрім того, витерпіла ж та Мала Росія, на крайню свою руїну, знесення та виснаження, й численні зусібки навали ворогів", — писав Величко. А кримський хан в універсалі до козаків польського ставленика Михайла Ханенка писав про міжусобну боротьбу в Україні: "... один з одним, місто з містом, як непримиренні вороги воюєте і самі свою власну кров п'єте, і землю спустошуєте".

У 1686 р. Варшава й Москва укладають договір про "Вічний мир", згідно з яким Річ Посполита визнала підвладність Росії Лівобережжя України, Києва з округою, Запорізької Січі. Правобережжя мало належати Польщі, за винятком її спірної частини, яка мусила залишатися незаселеною. Так ще раз було закріплено поділ України.

Багато відомо про дії Самойловича супроти цього договору. Він тривалий час намагався перешкодити укладенню угоди.

Самойлович хотів, щоб справжнім володарем вважали його, а не російських монархів. В історичних працях згадується випадок, коли син гетьмана Григорій висловлював своє обурення війту та міщанам Чернігова і навіть погрожував їм смертю корою за те, що вони хотіли встановити на ратуші російський символ — двоголового орла. Григорій Самойлович погрозово застерігав: "Не будете, мужики, жити на світі, якщо хочете виламатися із підданства володаря — батька мого і піддатися Москві".

Попри всі звинувачення в лояльності до Москви, відомими є прагнення й Івана Мазепи поширити свою владу на Правобережжя, чого він, зрештою, й домогся на початку XVIII ст., коли туди вступили лівобережні війська. Тепер було необхідно вирватися з-під московської зверхності, яка загрожувала існуванню Війська Запорізького. Здавалося, такий шанс з'явився з приходом шве-

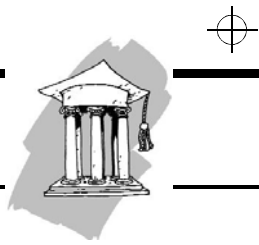
УРОКИ ІСТОРІЇ

дів... Один із учасників походу Карла XII на Росію писав, що козаки "хочуть бути вільним народом, не під'ярємним ні Польщі, ні Москві, тому вони завжди борються за свої привілеї та права, що, власне, й стало за причину, що Мазепа прийняв шведську сторону".

Наступник Мазепи в боротьбі за незалежність Пилип Орлик першим серед українських політиків запропонував таку зрозумілу нині ідею необхідності існування незалежної України як запоруки загальноєвропейської безпеки. У словах Орлика лунала пересторога для європейських країн, що вони мають допомогти звільненню України з-під влади Москви та утвердженню її незалежності, бо інакше самі зіткнуться з небезпечкою, адже Росія "незабаром може змагати до поваленню європейської свободи. Ті, що дбають про інтерес цілої Європи і кожної її держави зокрема, легко зрозуміють небезпеку для свободи Європи від такої агресивної держави".

Все це маємо знати та пам'ятати, аби зусилля наших предків не були марними. Що ж до сусідів, то, здається, дехто висновки вже зробив, а комусь ще тільки треба стати на нелегкий шлях критичного осмислення свого минулого.

• В'ячеслав СТАНІСЛАВСЬКИЙ, старший науковий співробітник Інституту історії України НАНУ

Цьогорічний список претендентів на звання лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка 2005 року вражає кількістю і різноманітністю. І це вже після другого туру! Цікаво, що й досі немає конкретики у вимогах до бажаючих здобути найпрестижнішу вітчизняну премію. Чому? Порядок стоять імена тих, хто вже чимало зробив для української культури, і тих, чий проект відомий лише маленькій групі поціновувачів. Журі доведеться добре подумати. А ми поки що розповідатимемо вам, читачі, про тих, хто претендує на почесне звання. Сьогодні це — лірник Іван Нечепи, із чіскою творчістю можна буде познайомитися на авторському вечорі, який відбудеться 8 лютого в Колонному залі, та всім відома Михайлина Коцюбинська.

КОБЗА І ЛІРА ВАСИЛЯ НЕЧЕПИ

— Чи були у Вашій родині кобзарі й лірники?

— Я походжу із давнього козацького роду. Мої пращури воювали в Носівській козацькій сотні на Чернігівщині. Тепер залишилась тільки Нечепина гребля, правдивий козацький двір, де я тепер живу, і чимало нерозкопаних курганів у козацькому містечку Носівка на Чернігівщині. Прадіді мої чумакували, а в родині співали так, що ганці гасли. Кобзар і лірник — я перший. Маю сина — Романа — співака-бандуриста, який закінчує 4-ий курс консерваторії.

— Кобзар у сьогочасному суспільстві: Ваше розуміння свого покликання й таланту.

— Я продовжив творчість славетного чернігівського кобзаря-лірника Терентія Пархоменка, представника старосвітської чернігівської кобзарської школи. Наслідуючи Пархоменка, сконструював собі кобзу, яку мені виготовив знайомий майстер Микола Єщенко. А Пархоменкові кобзу ще в 1906 році виготовив неперевершений майстер музичних інструментів Олександр Корнієвський. Я нічого не вигадую, тільки вдосконалюю виконавську майстерність, діатонічну кобзу та хроматичну ліру.

— Чи прагнете модернізувати своє виконання, згідно з сучасними уявленнями про сучасну музичну культуру, чи, навпаки, — виступаєте за автентичність, дотримуючись канонів та уявлень, згідно з існуючими записами і спогадами сучасників? Кого з попередників і сучасників шануєте?

— Грі на кобзі й лірі вчився у самого Корнієвського, який прожив неповних 100 років. Він володів старовинним козацьким способом гри на бандурі — одбоєм. Це той Корнієвський, що винайшов піктонові перемікачі для кобзи та значно розширив її діапазон, увівши приструнок. Я гордий тим, що мав можливість вчитися у цього кобзаря-віртуоза й неперевершеного майстра. Минулого року організував багато концертів, присвячених пам'яті вчителя, з нагоди 115-ої річниці від дня його народження. Глибоко поважаю старших і молодших кобзарів та бандуристів. Ми робимо спільну справу — відроджуємо прадавнє українське мистецтво, аналогів якому в світі немає.

— Як спілкуєтесь з аудиторією: до і після виконання твору? (Є традиційні способи кобзарські, зокрема, відтворені Т. Шевченком у "Перебенді"). Тобто, чи пояснюєте своє надзавдання?

— Спілкування з аудиторією в кобзарюванні дуже відповідальне. Треба, щоб діти й дорослі повірили в те, про що ти їм розповідаєш. У моїй програмі — 7 моновистав — через віки і серця — спогади про Тараса Шевченка. Із цією та іншими

програмами я об'їхав увесь світ і твердо знаю, що ходен народ не має такого батька, пророка і вчителя, якого маємо ми, українці. У моновиставах: "Пісні з берегів зачарованої Десни", "Зоряна вічність" (це про чумаків), "Були і ми козаками", "Материні пісні" (з голосу матері О. Довженка), "Було колись в Україні", — розповідаю про славу історію нашого народу. Від Кам'яної Могили до Чорнобильського реактора...

У програмі "Чого в слюзах каліна" — наше сьогодинське життя. Тут звучать пісні композиторів О. Білаша, А. Пашкевича, І. Зажитка на слова сучасних поетів.

— Ви об'їздили світ, багато виступали в Україні. Яка аудиторія Вам найбільше до душі, які виступи та спілкування запам'яталися?

— Я вже 35 років на сцені. У 1969 році співав у військовому ансамблі пісні й танцю в Німеччині. Співав із хорами, оркестрами й ансамблями, а 22 останні роки працюю як кобзар-лірник. Дуже багато їжджу світом. Проїхав понад 30 держав із кобзою та лірою, і вірю, що українці візьмуться за руки. Бо, на мою думку, у нас все було і все є для щасливого життя, крім єдності. Про мої виступи можна написати цілу книгу. Понад 10 років за межами України заробляю кошти для дітей Чорнобиля. Проїхав усю Чернігівщину і всю Україну, — а це тисячі сольних концертів. Дитсадки і ферми, школи й оперні театри, військові частини та посольства. 22 січня 1990 року, коли від Львова до Києва створили живий ланцюг, я співав у канадському парламенті. Був двічі на Камчатці й двічі в Австралії. Здійснив кругосвітню концертну подорож і всюди бачив одну проблему: важко українців до купи збирати. Але якщо є глядач, тоді я можу співати до ранку. З великою зацікавленістю й увагою слухають нашу пісню іноземці.

— Чи існують аналоги кобзарського мистецтва в інших слов'янських культурах?

— Минулого року я був запрошений до Норвегії, на 24-ий міжнародний фольклорний фестиваль. Я дуже старанно готувався до виступу, — 4 сольних концерти пройшли в переповнених залах. Як з'ясувалося, на сьогодиншій день у світі немає концертуючого кобзаря-лірника, хоча в Україні поодинокі лірники є. Європейська мовна

спілка записала мій концерт, і тепер у всіх радіокомпаніях Європи можуть слухати прадавнє українське мистецтво.

— Перспективи й стан кобзарства в Україні. Як розрізняєте лірництво й кобзарство?

— Кобзарську спілку України 15 років тому ми створили з великими потугами: мало козаків бралися за струни. Минулого року пройшов III з'їзд Національного спілки кобзарів. Із кожним роком бачимо чимраз більше хлопчиків у музичних школах. Я завжди звертаюся до дівчат із проханням, щоб вони вчили парубків грати на бандурі. Уже розправляють крила чернігівські "Соколики" — ансамбль бандуристів. Більше 50-ти хлопчиків проходять цю науку в школах, музичних училищах і консерваторіях. У кобзарюванні — сила й дух українського народу. З бандури, при бажанні, дуже швидко можна перейти на кобзу. Є в нас багато кобзарів. Чотири роки тому, в ніч на святого Василя, першу ніч тисячоліття я, виступаючи, казав прем'єру В. Ющенку, що він буде президентом і гетьманом, що в ті часи, як грядуть, усі делегації високих гостей зустрічатимуть кобзарів і козаків у усій Україні. Частина моїх побажань уже збулася.

— Які попередники ліри та кобзи в європейській та азійській культурах? Чи цікавитеся історією Ваших улюблених інструментів?

— Усе своє мистецтво життя збираю все про кобзу й ліру. Зібрав і з'їзв в Україну зусюди багато аудіо та відеозаписів кобзарів. На радіо й телебачення тепер прийдуть кобзарі й лірники, — я на це сподіваюся. Ми повинні множити славу нашого мистецтва, а не чужого. Я глибоко переконаний, що кобза й ліра в Україну не приходила з чужини. Це наша прадавня музика. У виписках Кам'яної могили і Велесової книги ми оспівували землю нашу, води, небо й сонце лірою.

— Характерництво й кобзарство. Пункти дотику й розбіжності.

— Кобзар і лірник, козак і характерник — це все споріднене. Наш народ мусив вижити. У давні часи характерництво було в кожній людині. Наші пращури знали, як зцілювати й очищати тіло та душу. Ми забули про душу. Чужі віри висікли з нас усе святе. А головне — не тіло, а душа. Чиста душа не захоче коли-небудь покинути чисте тіло. Я весь час намагаюся розкривати можливості свого організму й душі, — тоді можеш сміливо ходити босим по вогню, битому склу, в медитаціях ставити діагнози хворим і зцілювати їх.

Щоб шаблі не брали, Щоб кулі минали Голівоньки наші...

Людині, яка не боїться, все підкориться. Весь український народ — характерник. Візьміть хоча б минуле століття. Революція, громадянська війна, три голодомори, всі види репресій, дві світові війни — нищили нас. А ми — живі. З весною розпочнеться буйний розквіт України. Прийшов наш час. Час українського ренесансу. Тепер, через 500 років відродження італійського, розпочинаємо новий виток цивілізації ми — українці.

На Майдані Незалежності, Майдані Відродження ми показали всьому світові, хто ми такі.

— Що робить лірник В. Нечепи в МАУП?

— Про МАУП я знав давно. Це та академія, з пагорбів якої вже 15 років повіває чистий вітер. Я ніде не вчитав таких політичних прогнозів, як ті, що їх дає президент академії Георгій Васильович Шокін. Я був помічником у народного депутата двох скликань Анатолія Єрмака. Єрмака вбили, та залишився єдиний у світі козацько-військовий інститут у МАУП, — збулась ідея Єрмака. В академії понад 50 тисяч студентів — у нас в Україні й далеко за її межами.

Що я роблю в академії? В академіях навчають. Тут створено кафедру українознавства, яку очолює мій земляк академік Петро Кононенко. Я очолюю секцію народознавства й працюватиму в усіх інститутах академії в Україні та в 24 державах, де є філіали академії. Будемо щепити любов до України нашим дітям і студентам з інших держав.

Уся світова історія проходить через Україну. І тільки ми, українці, примножимо прадавню справу нашого народу.

Звертаюся до батьків. Приїдьте до академії, роздивіться добряче та готуйте своїх дітей до вступних іспитів. Нам сьогодні, як ніколи, потрібно якнайбільше свідомих українців.

— Шевченківська премія кобзареві, — сподіваємося, що Ви її отримаєте, — це вперше, чи вже були такі випадки?

— Національна премія імені Тараса Шевченка — це найпрестижніша премія в світі. Я декілька років був не готовий підписати свої концертні програми на здобуття премії. Усе чекав нових часів для України й нових керівників, бо премію можуть присуджувати і мені, і я хочу отримати її з чистих рук. Тепер це відбулося.

Жоден член Національної спілки кобзарів ще не нагороджений цією премією. Саме висунення вже зобов'язує мене працювати й жити за наукою Великого Тараса.

— Як родина витримує Ваші кобзарські мандри? Чи виховали наступника в сім'ї?

— Моя родина, починаючи з батьків, а тепер дружина і діти, допомагають у моїй нелегкій роботі. Життя кобзарське було страшне в усі часи. А я продовжую традицію кобзарів України. Кобзарі завжди йшли попереду війська, вони несли людям правду і волю.

Усе концертне життя у філармонії — 23 роки роботи — я був якимось дисидентом. То до Корнієвського їздив, то до інших кобзарів по всій Україні. То з Данилом Нарбутом пройшов усі козацькі походи, а тоді ще й із Єрмаком, як готували, "злігався". Я відповідав завжди, що мені ніколи не буде соромно розповісти своїм дітям й онукам про цих славних синів України, яким уже сьогодні треба присвоювати звання Героя України.

Мене декілька разів виганяли з філармонії до Незалежності і декілька разів після Незалежності. У нас нічого не змінювалось аж донині. Україною правила Москва. Вона тут що хотіла, те й робила. Призначала нам президентів, народ взагалі за народ не вважала. Я місяцями не бував удома. Ірина народила мені троє дітей. Стільки ми хотіли: дві дочки й сина. Моя дружина витерпіла все. Нам, крім її старенької неньки, дітей ніхто не виховував. Усі мої діти закін-

чили музичну школу. Старша Таня грає на фортепіано, і вже закінчила університет. Роман закінчив школу, училище і тепер, як співак та бандурист, закінчуватиме консерваторію. У нього є все, щоб продовжити батьківську справу. Побачимо.

Маруся закінчила музичну школу як бандуристка. Переможець міжнародного конкурсу бандуристів у Дніпропетровську. По закінченні музичної школи повісила бандуру на гвіздочок і повернула мені всі ноти. Тепер студентка в МАУП. Діти добре їздять на конях. Знають і вивчають багато мов. Розмовляють тільки по-українському. Мої діти — українці. Я їм ніколи нічого не забороняв. Об'їздив із ними всю Україну, всі святині наші. Вони добре знають, де Хортиця, Кам'яна Могила, численні кургани — розкопані й ще не розкопані.

Ви запитуйте про Майдан. На Майдан я приїхав із кобзою 22 листопада. Я добре подумав перед тим. Діти мої на Майдан самі прибігли. Іх туди ніхто не посилав. Перші дні я був на Банковій. Доночовував у Спілці письменників. Коли чекали якогось штурму, я зразу думав, чи не заховати кобзу. Вирішив, що кобза повинна бути зі мною. Хто на ній зуміє грати, коли мене не буде?

Там, на Банковій, із кобзою я був і в 2001 році. Та наметі тоді простояли тільки до ранку.

Малувано нас тоді було. А якби на Майдан не прийшов і я, то-таки було б на одного козака менше. А якби не прийшли інші, то там взагалі нікого б не було, і жили б ми й досі отими "козлами", за яких наші гаранті мали народ. Через декілька днів я записався в першу сотню в Українському домі. Наш сотник Андрійченко. Я співав у великій залі для білців. Ночами ходив Майданом, гордий тим, що я не тільки свідок, а й учасник цих великих подій. Простий, рядовий учасник... — мене туди не посилали, і ніхто мені не платив за це. Після Українського дому перейшов у намет на Хрещатику. В першому наметі я доночовував, там зберігалися мої інструменти й костюми. Там я співав на весіллях та іменинах. Просто співав людям, закликаючи всіх на Майдан. Майдан відродження любові та свободи.

Ми тепер цю любов повинні множити по всій Україні. У день 22 січня, в День Злуки ми обрали нашого народного Президента Віктора Ющенка гетьманом України. Всі полки козацькі на Софійській площі схилили прапори. Просили згоди бути гетьманом — та й обрали. Тепер треба замінити одне слово в Конституції. Не пішло діло з президентами в нас. Народ обрав гетьмана. Коли повернувся з Софійської площі, обспівавши всі козацькі полки, на Майдані прибрали найперший намет. Мені стало трохи сумно. Там деякі речі мої залишилися... Я привітався з козаками, посміхнувся — і пішов до козацької Талалайки. Під Конотопом чекали нас багато людей. Ми співали пісень веселих, козацьких, пісень оптимістичних. Прийшов новий час в Україну. Нова ера нашого народу. Закінчую словами Миколи Негида:

*Діброва зелена, озовись до мене.
Озовись до сина. Вся моя родина.*

● Спілкувалася
Любов ГОЛОТА

РІЧНИЦЯ

Уже традиційно 29 січня в Театрі оперети відбувається заснований МА "Арт Велес" "Концерт для ангелів" — імпреза, яка вшановує пам'ять Героїв Крут. Кілька років поспіль відомі й улюблені виконавці співають на цьому дійстві свої найкращі пісні. Зазвичай на концерти збирається багато шанувальників української музики, бо ці вечори завжди відрізнялися камерністю й особливою атмосферою, яка пробуджує в душі найсвітліші почуття.

Цього разу під стінами театру також зібралось вдоволь бажаючих долучитися до мистецького дійства. Щоправда, очікування зустрічі з прекрасним для багатьох було зіпсоване елементарними прорахунками в організації. Більшість людей без місць змушені були стояти на морозі майже годину. Та що це в порівнянні з подвигом Героїв Крут! Охоронці пропускали всередину лише тих, хто мав запрошення із зазначеним місцем (таким, до речі, було мало). Всім іншим оголосили, що їх пустять, ні, не до зали, а взагалі до приміщення театру лише після сьомої години. Для представника преси винятку не робили. Досить-таки змерзлі люди, навчені Майданом, навіть почали скандувати "Ганьба!" Щоправда, в даному випадку бажаного ефекту це не принесло. Зрозуміло, що після сьомої велетенська черга до гардероба та значне запізнення початку концерту було забезпечене.

Концерт виявився доволі несподіваним хоча б тому, що перша його частина була зовсім не музична (за винятком виступу Марії Бурмаки). На сцені на невеличких трибунах сиділи відомі люди, серед яких — народні депутати Микола Томенко, Андрій Шкіль, Юрій Павленко, речник МЗС Маркіян Лубківський, член ЦВК Руслан Князевич, начальник управління у справах сім'ї та молоді

ПІСНІ ТА БЕСІДИ ДЛЯ АНГЕЛІВ

фото Г. Оборської

Тарас Петриненко

КМДА Олександр Кулик, журналіст Михайло Бриних та інші. Одрозумівши думку, що такі зміни у загалом непорушному вже кілька років форматі концерту сталися завдяки нещодавнім помаранчевим подіям. За словами організаторів концерту, "цьогоорічні вшанування пам'яті Героїв Крут вирішили провести у форматі ток-шоу, за участі тих, хто був у центрі подій Помаранчевої революції: політиків, студентів — учасників акцій протесту, а також музикантів, які своїми піснями з помаранчевої сцени піднімали бойовий дух учасників революції. Предметом обговорення стануть героїчні вчинки, що в різні історичні часи будили сумління Нації і не давали їй згинувати в найнесприятливіших умовах. Це і Визвольна війна під проводом Богдана Хмельницького, і революційні події 1918—21 рр., і повстанський рух середини ХХ століття, події початку дев'яностих, Помаранчева революція, і багато інших великих і малих вчинків, які здійснили кращі сини і дочки

України на шляху здобуття Свободи своїй Нації". Отож, учасники розмови висловлювали свою точку зору з різних питань, які стосувалися як минулого, так і сучасності, — про причини поразки молоді УНР у 1918 р.,

про історичний сенс битви під Крутами, про розбіжності між сучасними політиками-переможцями, про феномен героїзму і подвигу, про паралелі між подіями 1918 року і Помаранчевою революцією. Звучали різні думки, розмова часом навіть переходила в дискусію. Хоча з багатьма висловленими позиціями майже всі були так чи інакше згодні. Зокрема з тими, що потрібно шукати силу в собі (а не озиратися на інших), вірити в себе і в Україну, вміти висловлювати протест, не думаючи при цьому про помилки особистий героїзм. Тому і паралелі з історичними подіями є доречними, оскільки не варто забувати про помилки минулого, і певні висновки з них робити необхідно. Крім того, без тих подій не змогла б відбутися нинішня вільна Україна. Головне, — треба йти, перемагати і захищати інших, до того ж час змінити

фото Г. Оборської

Фома ("Мандри")

фото Г. Оборської

Тарас Компаніченко

ставлення до наших подій — має бути не плач, а віра і впевненість. Розмова проходила досить жваво й цікаво, та ось неочікувано вирішили залучити до спілкування і зал. Перший бажаючий висловити свою думку повідомив, що розмови про революцію вже набридли, що всі прийшли вшанувати пам'ять героїв і послухати концерт. У залі — бурхливі оплески, такі ж самі, якими вітали на початку концерту учасників обговорення. Здалося, що певна частина глядачів прийшла тільки послухати музику, і саме ту, яка їм до вподоби, але аж ніяк не вшанувати пам'ять. Бо ж уклін героям, у даному випадку, — це не тільки слухання гарних пісень, це й оцінка того, що було і що відбувається зараз. Стає образливо за саму пам'ять, якою спекулює нібито "свідома" частина населення. А небажання чути один одного, думку іншого — це, мабуть, наша хронічна хвороба.

Друга частина концерту вже була суто музичною. Власне, заспів дійству дала Марія Бурмака, яка на самому початку виконала під гітару свої відомі пісні, серед яких — і "Ангел-охоронець". А вже потім виступали Леся

Герасимчук і "Королівські зайці", Тарас Петриненко і Тетяна Горобець, Фома (без "Мандрів"), який у супроводі акустичної гітари співав свої найліричніші пісні. Несподіванкою став виступ кобзаря Тараса Компаніченка — він виконав пісню... "Смело ми в бой поїдем", яка, виявляється, спочатку мала інший, український текст, а потім її фактично вкralи і почали використовувати як гімн громадянської війни. Тож пісня прозвучала у своєму первісному, українськомовному варіанті. Тарас Чубай зовсім "розгойдав" зал старою українською партизанською пісню, яку ми часто чули впродовж Помаранчевої революції — "Я — патріот".

Ось таким, незвичним і неоднозначним став цього-річний "Концерт для ангелів" із революційними змінами. Існують різні думки щодо доречності чи не потрібності нового формату дійства, і взагалі — щодо подій минулого й сучасності. Безперечним є одне — ангели все бачать.

• Катерина ТАРЧЕВСЬКА

МИСТЕЦТВО

У Музеї книги й друкарства України відкрилася виставка київського художника Володимира Гарбуза, раніше широко відомого книжкового ілюстратора та графіка. Ця виставка вмістила 41 живописну та 9 графічних робіт автора й має назву "Барви рідного краю". Живописні роботи, представлені на виставці, — це прекрасні імпресіоністичні пейзажі, плернерна сюїта краєвидів Придніпров'я — країв, що свого часу дивували й насичували натхненням Тараса Шевченка. Усій творчості Володимира Гарбуза так чи інакше притаманне звертання до образу великого

Із серії "Люди-янгели"

«СОНЯЧНІ КЛАРНЕТИ» ВОЛОДИМИРА ГАРБУЗА

Кобзаря та його поетичної спадщини. Відомі серії ілюстрацій В. Гарбуза до "Кобзаря" (1985—1986 рр.), графічні твори "Шевченко і вічність", "Стежками до світил" (1987 р.), ілюстрації до "Давидових псалмів" Т. Г. Шевченка (2001 р.). Нещодавно у видавничому центрі "Просвіта" побачило світ нове видання Кобзаря, здійснене за допомогою відомого книжкового дизайнера Сергія Тарасенка, що містить свіжі ілюстрації художника. На виставці ця книга також була презентована. Чудове сучасне, навіть модерне видання, з передмовою Павла Мовчана та примітками Євгена Нахліка, яке хочеться взяти до рук і багато разів перечитувати.

Володимир Гарбуз жанрово різноманітний, технічно багатогранний художник. Він відчуває себе справжнім українцем, — і це надає національного колориту навіть його модерним, космогонічним творам. Яскраві, теплі, світлі й легкі його пейзажі. Щось не вловимо-мажорно-тріумфальне домінує в цьому художньому світі, будить згадку про "сонячні кларнети" Павла Тичини.

Володимир Гарбуз народився 1951 року на Київщині в селі Карапінші Миронівського району. Закінчив Львівський поліграфічний інститут ім. Івана Федорова. Зараз живе в Ки-

єві й має свою майстерню. Працює в різних жанрах і техніках: станкова та книжкова графіка, малярство, монументальне мистецтво. Є членом Спільноти художників України. Твори художника зберігаються в багатьох музеях і приватних колекціях у нашій країні та за її межами. Серед книжок, проілюстрованих Гарбузом, окрім творів Шевченка, — "Космогонія українського народу" та "Дохристиянські вірування". Критики зазначають: що і як би він не малював, якого сюжету не створював, у ньому неодмінно буде щось від "космічно прабатьківського", від нашої легендарної і загадкової трипільської праісторії. Хоча працював Володимир Гарбуз і в жанрі портрета, і, навіть, еротичного живопису.

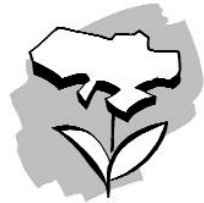
Сам Володимир Гарбуз — людина така ж світла й гармонійна, як його пейзажі, — дитинно-безпосередня, чуйна, весела. І в усіх, хто з ним спілкується, завжди покращується настрій, це із впевненістю можуть засвідчити, наприклад, співробітники видавничого центру "Просвіта". Тому стільки теплих слів пролунало на його адресу від друзів, що прийшли на відкриття виставки. Василь Туркевич, відомий український поет, зазначив, що в творах Гарбуза знайшло відображення те поетичне, що завжди живе в душі нашого

народу. Сказали своє слово Олесь Дориченко, Василь Корчинський і директор видавничого центру "Просвіта" Василь Клічак, який привітав усіх "родичів Гарбузових", а також зазначив, що майже в усіх пейзажах присутня помаранчева (або ж гарбузова) барва.

Нам відомо також, що Володимир нещодавно відзначив свій день народження. Користуючись нагодою, хочемо побажати йому, щоб у наступному році півень завжди будив його з "тої ноги", і він одразу хапав у руки пензля...

• Людмила ІЛЬСЕНКО

— **Володимире Мефодійовичу, з того пам'ятного 1993-го, коли ми з Вами підготували законопроект про новий економічний порядок в Україні, цей документ, по-моєму, досі не втратив актуальності. Чи сьогоднішня економічна ситуація здатна сприяти нереалізовані пропозиції дванадцятирічної давності?**

— Погоджуюся. За моїми розрахунками, упродовж найближчих 6—7 років Україна здатна подвоїти обсяг ВВП. Звичайно, для цього потрібно створити ряд законодавчих, структурних, економічних і кадрових умов. Потрібно демонополізувати економіку, ліквідувати державний рекет, вступити в СОТ (світову організацію торгівлі), нинішню дозвілну систему ведення бізнесу замінити на заявницьку, повідомницьку.

— **Тобто, як у Польщі: підприємець відкриває рахунок у банку й повідомляє державу заявою про те, що він розпочинає господарчу діяльність, а орган самоврядування вводить ім'я підприємця до банку даних податкової інспекції і оформляє його юридичний статус?**

— Так. І після цього держава втручається в діяльність бізнесмена лише на його прохання, або в разі його фактичного, а не гіпотетичного, виходу за межі правового поля. А поки що в нас для розпочинання власного бізнесу треба мати дядька-бізнесмена, політика, олігарха, або, просто кажучи, “дах”. Я згадував також про демонополізацію економіки. Зростання цін, яке ми з вами спостерігаємо, є результатом не лише невірної грошової політики, але й наслідком високого рівня монополізації виробництва продукції, послуг, робіт, абенедиверсифікованих джерел і постачання, чи збуту. Наприклад зростання цін на вуглеводневу сировину (нафта, газ), нафтопродукти, кольорові метали, зерно та інвикликані монополізацією цих ринків окремими “гравцями” та змовами між ними.

— **Подекуди монополізація як колективна форма протидії є також реакцією бізнесменів на дії чиновників. Держава тисне податками, а бізнесмени відповідають цінами...**

— Держава тисне на підприємця так званими “перевірками” податківців, правоохоронців, наглядових, контролюючих та ін. органів, що їх нині можна скоротити наполовину й змінити форми перевірок підприємців виключно на “безконтактні” — через електронну пошту.

Отже, кроки задля успіху такі: суттєве зниження кредитних ставок, ставок і норм оподаткування, заміна дозвільної системи на заявницьку, ліквідація державного рекету, демонополізація економіки. Це те, що не потребує жодних інвестицій для того, щоб українська економіка могла вільно й конкурентно розвиватися і впродовж семи років подвоїти свої обсяги.

— **Це, Володимире Мефодійовичу, Ви зазначили заходи, спрямовані на усунення обмежень щодо господарської діяльності. А якщо б це стимулювати якість, заохотити підприємців?**

— Тоді успіх буде ще вагомішим. Потрібний цілісний сценарій розвитку подій у часі та просторі, який передбачає здійснення певних послідовних кроків у чіткому технологічному порядку — що за чим.

— **Тобто, йдеться про чіткий сценарій піднесення української економіки...**

— ...який передбачає взаємозв'язок і взаємозумовленість цих кроків. Тобто важливо знати “що” робити, і “в якій послідовності”.

— **Чи не могли б Ви назвати хоча б один із елементів заохочення підприємців?**

— Наприклад, як один із потужних стимулів, можна запровадити значне зменшення (або й повне зняття на певний період) податків

на приріст виробництва продукції на період перших 1—2 років. Тобто, заохотити в такий спосіб збільшення обсягів виробництва й реалізації продукції. Або можна зменшити (чи скасувати) податок, наприклад, на приріст прибутку підприємства в порівнянні з попереднім періодом (кварталом, роком). Це сприятиме не лише активізації підприємницької ініціативи, а й виходу підприємців із тіньової сфери бізнесу. Я назвав лише деякі з елементів раціонального економічного заохочення підприємницької активності, а їх — десятки.

— **А які, на Ваш погляд, існують об'єктивні підстави для реалізації цих варіантів?**

— Підстави? Україна — це Клондайк. Потенціал України здатний забезпечити річні обсяги виробництва продукції в межах одного трильйона доларів США. От, наприклад: українська земля здатна годувати приблизно 350 млн. осіб із розрахунку по 100 доларів США на душу населення щомісячно. Тобто, максимально можливі обсяги виробництва продукції лише в агропромисловому комплексі України можливі в межах 420 млрд. доларів США, тоді як нині весь річний валовий внутрішній продукт, створений у легальному секторі економіки держави, увосьмеро менший.

— **А чи є кого годувати, чи є сталий попит на такий обсяг виробництва агропродукції?**

— У нас нині споживається близько 12—14 кілограмів м'яса на душу населення, в той час, як ме-

Наші поля вже п'ятнадцять років не бачили не лише пестицидів та гербіцидів, але й хімдобрих....

За умови розумної, продуманої зовнішньоторговельної політики, суттєве збільшення виробництва сільськогосподарської продукції не буде загальмоване проблемним збутом. Просто до приросту харчової продукції паралельно слід готувати ринки збуту. А не навпаки.

— **Що означає — навпаки?**

— У нас уміють ставити воза попереду коня. Наведу приклад. Недавно було збільшено розмір пенсії вдвічі, без аналогічного збільшення зарплатні. Це нібито добре. Але вперше у світовій практиці зарплатню для працюючого залишили на рівні нижчому, ніж мінімальна пенсія для непрацюючого. Таке рішення кон'юнктурно-політичне, а не економічне.

— **Звичайно, так не належить робити. А як належить?**

— Є кілька можливих шляхів.

Перший: потрібно забезпечити умови для приросту продукції на ринку. В результаті приросту продуктивності праці — підвищувати

ПОГЛЯД ВОЛОДИМИР ПИЛИПЧУК: «ГАРАНТУ ПОТРІБЕН МЕХАНІЗМ ГАРАНТУВАННЯ»

Про таких людей, як Володимир Мефодійович, кажуть: “вольовий і продуктивний професіонал”. На виробництві пройшов шлях від рядового інженера до директора заводу. В науці — від рядового науковця до професора, академіка Академії економічних наук України. В політиці — від депутата райради до члена Президії Верховної Ради України, голови Комісії. В зовнішньому представництві України — від делегата України в Парламентській Асамблеї ОБСЄ до віце-президента одного з її Генеральних Комітетів. У 1998 році залишив велику політику зі словами: “В економічну прірву Україну кинули штучно. Із кризи виводити її теж не бажають спеціально. Я не хочу бути причетним до знущання над власним народом”.

дично обґрунтована норма становить 74—80 кг. Тобто збільшення власного виробництва м'яса і м'ясопродуктів у шість разів є цілком виправданим із огляду на потребу лише внутрішнього ринку.

— **Але збільшення обсягів у розрахунку на 350 млн. споживачів — це зовсім інше, бо поки що нас не сприймають як рівних на ринку ЄС. Хоча б з огляду на високі вимоги сертифікації за європейськими стандартами і перевірки якості на всіх етапах технології виробництва та переробки.**

— І так, і ні. По-перше в усьому світі щорічно збільшується дефіцит харчових продуктів на 1 %. Переважно це стосується країн третього світу — Африка, Азія. Ці держави не мають доларів, але мають удосталь потрібної нам сировини. Причому, потрібно не лише нам, а й розвинутим країнам Європи — нафта, газ, руди кольорових, рідкісних, дорогоцінних металів, алмазів, латексу тощо. По-друге: високорозвинені країни, зокрема і європейські, нібито, не потребують імпорту продуктів харчування. Це якщо йдеться про кількість. Але коли вести мову про якість, про екологічну чистоту?

зарплатню, а потім — пенсії. Причому, підвищення платні не залпом вистрілювати, а плавно, навіть щомісячно, але темпами не вищими за приріст продуктивності праці. А Пенсійний Фонд отримуватиме приріст надходжень для збільшення пенсій автоматично, але пізніше, через місяць після підвищення зарплатні, як результат нарахувань на неї.

Другий: суттєво підвищити частку зарплатні та пенсій у Національному доході, але узаконивши платність нібито безоплатних на сьогодніх послуг. Проте не так, як у Росії, коли рівень доплат пенсіонерам зробили набагато нижчим від вартості ліквідованих пільг.

Третій — змішаний: перший плюс другий. Лише за таких умов зможемо уникнути підвищення цін на товари та знецінення грошей.

— **Цю науку ми вже проходили ще за часів перших років незалежності України...**

— Так, але складається враження, що досвіду не набралися. Тоді в підсумку перекосів в управлінні макроекономічними регуляторами всі стали мільйонерами, — але й півень на базарі коштував мільйон. Восени 2004 року “успіш-

но” повторили деякі невірні кроки зразка 1992—1994 років. Отже, розробка сценарію економічного зростання і підвищення добробуту людей лежить виключно в інтелектуальній сфері.

— **Ми постійно чуємо: інвестиції, інвестиції, вкладання грошей...**

— Можна притягнути сотні мільярдів доларів і вони підуть як вода в пісок, або будуть вкрадені, як було донині... Раціональне, ефективне вирішення проблеми приросту інвестицій лежить не лише в інтелектуальній але й етичній площині! Хоча остання — категорія нібито не економічна.

Коли ми створимо в Україні відповідний етичний та інтелектуальний клімат, коли сформуємо прозорий і надійний механізм товаро-грошового обігу, тоді гроші інвесторів на відкритій конкурсній основі попливуть до нас рікою. Тому що гроші пливуть туди, де вигідніше та комфортніше. Де дотримуються меж, правил і чітко визначених умов.

Треба прискіпливо вивчати і зважено приймати рішення щодо

них організаційно-політичних заходів. Наприклад, є відоме положення, що Президент України — гарант Конституції, гарант конституційних прав і свобод людини. Але ж, люди добрі, в нього немає структури, яка б виконувала гарантування, немає механізмів реалізації цієї важливої функції гаранта.

Зараз є пані Карпачова — омбудсмен, а точніше — омбудсвумен. У столиці. На самій горі, біля ВР. А повинна бути президентська структура й мережа гарантування по всій Україні — від Києва до кожної сільради. Саме внизу має бути забезпечене гарантування прав людини. А інакше знову з усієї України йтимуть “ходоки” до “царя” — захищати справедливість. Гарантування прав має бути забезпечене в досудовому порядку. Забезпечене на рівні виникнення проблеми в селі, місті. А не лише в Києві.

— **У Німеччині є агенція із захисту Конституції...**

— Я розробив проект закону про гаранта і механізм гарантування конституційних прав громадян. Це цілісна система відповідних структурних підрозділів, їхніх функцій, зв'язків із громадськістю, державними установами тощо, що гарантує попередження й ліквідацію порушень конституційних прав людини, а також контроль діяльності цих органів із боку будь-якого громадянина. У цій системі передбачена повна прозорість того, що робить Президент як гарант. Передбачено зворотний зв'язок і висвітлення наслідків. Це інституція, про яку досі ніхто ніде не говорив. Ваша газета буде першою, яка про це поінформує українське суспільство...

На тему проведення першочергових змін можна говорити не менше 48 годин без перерви. Адже проблема піднесення економіки Нації і добробуту людей тісно пов'язана з проблемами забезпечення прав людини, моральності державного апарату, професійності можновладців, місцевого самоврядуного управління і т. д. Зачитування самого лише переліку сфер, у яких треба впровадити зміни, мабуть, потребувало б не менше години. А ще ж треба навести перелік змін, необхідних у цих сферах, потім ще розкрити їх суть, механізми реалізації цих змін, а далі, — закони й відповідні інструктивні документи, в яких повинні бути прописані всі норми, шляхи та методи їх забезпечення...

— **Боюся, Ви налякали наших читачів величезністю цієї роботи...**

— Демократія нерідко спотикається і падає на непрописаних у законі дрібницях. Бо не лише той має нести відповідальність, хто порушив права громадянина, а й громадянин, який не відреагував на це порушення.

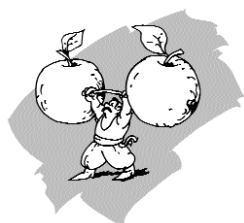
От пишуть листи до Президента. Мішки листів, яких Президент не читає і більшість із яких пересилають на адресу тих, на кого скаржаться громадяни. А треба, щоб відповідна гарантуюча структура фіксувала сигнал про порушення, оперативно перевіряла цей факт і, в разі підтвердження конфліктної ситуації, прийняла рішення про усунення порушення в досудовому порядку і відновила право громадянина. А для цього не обов'язково писати листи до Президента.

— **І це все прописано у Вашому проекті?**

— Прописано до найменших деталей — як цілісна динамічна система реалізації функцій гаранта конституційних прав громадян України.

— **Бажаю Вам, Володимире Мефодійовичу, якнайскорішого прийняття цих розробок до солідного розгляду і впровадження у практику.**

● Спілкувався
Євген ГОЛИБАРД

АФЕРИ

ПОВЕРНУТЬ 200 га?

У п'ятницю Партія Зелених оприлюднила список "бідних" володарів землі в Пущі-Водиці. Примітно, що в цьому списку знаходяться до болю знайомі футбольним уболівальникам прізвища. Є там і донька Григорія Суркіса — Світлана і близький його соратник, віцепрезидент ФК "Динамо" Леонід Ашкеназі, а також харківський олігарх, президент футбольного клубу "Металіст" Олександр Ярославський та колишній голова Наглядової ради футбольного клубу "Арсенал" (Київ) Михайло Поживанов.

У жовтні минулого року рішенням Київради землі заповідника отримали кілька високопосадових осіб, а також самі депутати Київради. Під майбутні дачі з парничками й кортами було передано більше 200 гектарів оздоровчих земель у районі Пущі-Водиці. Щоправда, минулого четверга Київська міськрада призупинила дії чотирьох своїх рішень, які стосуються передачі в оренду 736 га земель заповідника Пуща-Водиця.

"Українська правда"

ШАХИ

ЧЕРГОВА НІЧІЯ

Чемпіон світу за версією ФІДЕ українці Руслан Пономарьов у 11-му турі супертурніру в голландському Вейк-ан-Зее зіграв уніцію з британцем Шортном.

Турнірне становище: Леко — 7,5; Ананд, Адамс, Топалов — 6,5; Крамник, Гришук — 6; Брусон, Полгар — 5,5; Ван Велі, **ПОНОМАРЬОВ**, Свідлер, Шорт — 5; Морозевич — 4; Соколов — 3.

ФІГУРНЕ КАТАННЯ

НАША СРІБНА ПАРА

Олена Грушина та Руслан Гончаров вибороли срібні медалі першості Європи з фігурного катання серед танцювальних дуетів. Чемпіонами континенту стали росіяни — Тетяна Навка та Роман Костомаров. Бронза у французької пари — Ізабель Делобель й Олів'є Шонфельдер.

Стартували змагання в жінок. Після виконання короткої програми українка Олена Ляшенко посіла четверте місце, а її співвітчизниця Галина Маняченко — шосту позицію. Лідерство після короткої програми захопила росіянка Ірина Слуцька.

А росіянин Євген Плющенко став чемпіоном Європи з фігурного катання на першості континенту, яка проходить в італійському Турині. Срібло виборов француз — Брайан Жубер, а бронза — в німця Стефана Ліндемманна. Українець Віталій Данильченко зайняв 22-гу позицію.

ФУТБОЛ

ПІДГОТОВКА ДО АЛБАНЦІВ

Національна збірна України розпочинає підготовку до відбіркового матчу ЧС-2006 із Албанією, який відбудеться 3 лютого. Саме в цей день футболісти, запрошені Блохіним на тренувальний збір, поїдуть у турецьку Анталію, де готуватимуться безпосередньо до гри з албанцями. У планах Блохіна на цьому зборі — зіграти контрольну гру з хорватським чи турецьким клубом. Одразу ж з Анталії синьо-жовті вилетять на гру до албанської Тірани.

Віталій Кличко, прилетівши в Київ із Німеччини, де разом із Володимиром домовлявся про умови майбутнього поєдинку молодшого брата, заявив, що його двобій проти колишнього чемпіона світу за версією WBC/IBF у важкій ваговій категорії Хасіма "The Rock" Рахмана — готовий на 90 %.

Нагадаю, що переговори з Доном Кінгом, промоутером Хасіма, про організацію цього двобою проводить відомий у світі професійного боксу адвокат, менеджер і матчмейкер Шеллі Фінкель. Також участь у переговорах бере й президент телекомпанії HBO Sport Росс Грінберг, який має вирішити, чи буде цей двобій проходити у відкритій трансляції, чи на платному кабельному телеканалі.

Багато експертів сходяться на думці, що для любителів боксу майбутній двобій Віталія проти Хасіма буде цікавим видовищем, аргументуючи тим, що у своєму останньому двобої Рахман досить переконливо розправився з австралійським гігантом Калі Місном. Пильну увагу до цього двобою привертає той факт, що з листопада 2003 року Віталій не боксував проти американських бійців. Останнім американцем, із ким Віталій проводив двобій, був Ларрі Дональд, якого Кличко-старший переміг технічним нокаутом у десятому раунді. А якщо говорити про Рахмана, то його популярність в Америці значно більша, ніж у канадця Кірка Джонсона, південноафриканця Коррі Сандерса та британця Денні Вільямса.

"Для Віталія двобій із Рахманом, а тим більше перемога в цьому поєдинку, буде прекрасним шансом завоювати ще більшу популярність в Америці, — вважає відомий аналітик боксу Джордж Ледерман. — Рахман — серйозний боець, який в останньому двобої показав себе дуже добре. Впевнений, що цей двобій викличе великий інтерес у любителів боксу".

А поки переговори про двобій Віталія з Рахманом тривають, на обрії виник Леннокс Льюїс, який офіційно заявив про те, що не збирається повертатися на ринг, а продовжує насолоджуватися спокоєм на заслуженому відпочинку.

"Я хочу повторити, про що вже сказав 6 лютого минулого року, — заявив Льюїс. — Я пішов із боксу, бо цього хотів. Я залишатимусь в історії боксу одним із кількох чемпіонів світу у важкій вазі, що вийшли у відставку, перебуваючи на вершині своєї професійної кар'єри".

У кулуарах Льюїс також натякнув, що він — досить заможна людина, тому ніякі гонорари не змусять його повернутися на ринг.

Однак останнім часом Леннокс настільки суперечливий у своїх висловлюваннях, що мимоволі згадується старе англійське прислів'я: коли мова йде ні про що, тоді йдеться про гроші.

Фелікс Тринідад тримався поза рингом два з половиною роки, поки вмовляння Дона Кінга, до яких він додав майже п'ятдесят мільйонів доларів, зробили те, що Тіто все ж повернувся, впевнено перемігши Рікардо Майоргу.

Отже, Леннокс має час подумати, зважити всі "за" і "проти", підрахувати та... вирішити.

Що стосується Віталія, то він обмежився короткою заявою: "Щойно Леннокс зважиться на

другий двобій зі мною, я буду готовим до цього".

ПОЗИТИВНІ ЕМОЦІЇ

Віталій розповів, як вони з Володимиром провели вихідні після Старого Нового року. У суботу та неділю брати Клички були почесними гостями на престижному зимовому шоу — "Baldessarini Snow Arena Polo World Cup Kitzbuhel 2004", яке проходило в містечку Кіцбюль, розташованому в передгір'ях австрійських Альп, на висоті трохи більше тисячі метрів над рівнем моря.

Віталій і Володимир прибули на ці змагання на запрошення свого

раз бувало в подібних ситуаціях.

Не обійшлося без сюрпризів і цього разу. Спочатку проведення поєдинку було заплановано на 14 травня. Однак упродовж останнього тижня дати змінювалися двічі — 23 і 7 травня.

Так що остаточна дата проведення двобою залишається невідомою. Втім, невідомим залишається й місце проведення поєдинку між Віталієм та Хасімом. Поки переговорний процес "завис" між Лас-Вегасом і Нью-Йорком.

За словами Віталія, зміни, які виникають майже щодня, його не турбують.

БОКС

"Це цілком нормально, коли змінюється дата проведення двобою, невідоме місце, де повинен відбутися бій і чи буде заявлений боксер остаточно тим суперником, який проводитиме двобій проти мене, — спокійно заявляє Віталій. — Поки під контрактом не стоять підписи всіх зацікавлених осіб, то всю інформацію, яка стосується майбутнього бою, потрібно розцінювати як роботу".

ВОЛОДИМИР КЛИЧКО ПРОТИ КРІСА БЬОРДА

Не секрет, що для Володимира майбутній двобій досить важливий, адже від його результату залежить дуже багато. Якщо говорити точніше, то саме від того, наскільки Володимир буде переконливим у своїй перемозі, залежатиме подальший розвиток його професійної кар'єри. Але щоб повернути довіру не лише вболівальників боксу, а й довіру босів цього виду спорту, Володимирові потрібний сильний суперник. Двобій проти боксера на кшталт "а-ля Молі", навіть у випадку перемоги Володимира, нічого, крім шкоди, не принесе. Суперника, який би відповідав усім вимогам, знайти важко. Навіть у сьогоднішньому своєму стані Володимир викликає побоювання в бажаючих провести з ним претендент виявить на ринг із Володимиром доведеться викласти досить значну суму.

За чутками, якими переповнені лаштунки великого боксу, у Володимира є шанс не тільки повернутися на великий ринг, а й зробити своє повернення чемпіонським. Принаймні так вважають багато експертів і аналітиків боксу.

Матеріали підготував
Олександр ТРАВ'ЯНКА

ВІТАЛІЙ КЛИЧКО: «МІЙ ДВОБІЙ ІЗ РАХМАНОМ РЕАЛЬНИЙ НА 90 %»

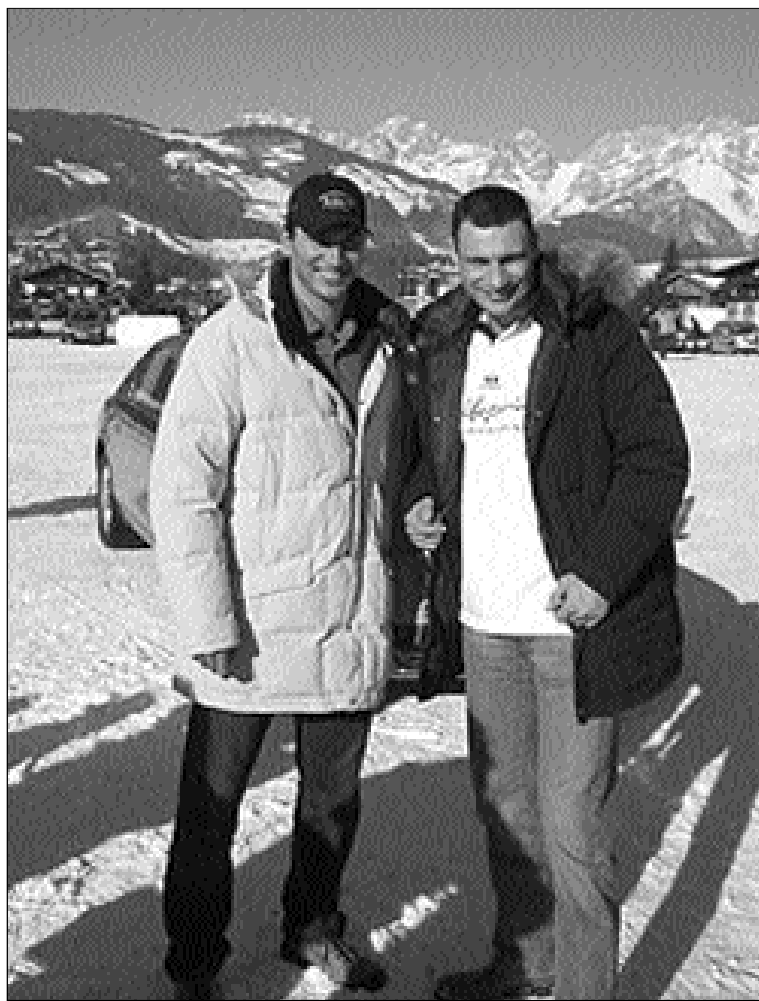
друга та партнера, відомого дизайнера Вернера Бальдесаріні, який є організатором цього міжнародного турніру з зимового кінного поло і втретє організовує такі змагання. І щоразу турнір збирає еліту світового бізнесу та шоу-бізнесу.

Суть гри така: команда — трое учасників на конях, довгими ключками повинні загнати червоний м'яч у ворота суперників. Матч складається із чотирьох таймів по сім хвилин, із перервами в три та п'ять хвилин. У змаганні брало участь чотири команди, у складі яких були гравці світового класу з Німеччини, США, Нідерландів, Швейцарії та Аргентини.

Утім, Клички лише спостерігали за грою. "Нам із Володимиром багато разів пропонували взяти участь у змаганнях. Однак ми змушені відмовитися, — розповідає Віталій. — Ця гра вимагає певного вміння, навичок і досвіду, що здобуваються роками. Наша участь обмежується тим, що, спостерігаючи за грою, ми отримуємо величезний заряд позитивних емоцій, якого вистачило б на десятих".

ГОВОРИЛИ-БАЛАКАЛИ

Двобій Віталія Кличка проти Хасіма Рахмана, призначений на 14 травня, не відбудеться. Але доки контракт на поєдинок не підписано, про нього можна говорити тільки як про можливий, бо впродовж переговорів може змінитися все, як уже не

Брати Клички під альпійським сонцем

СЛОВО Просвіти

Засновник: Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка.

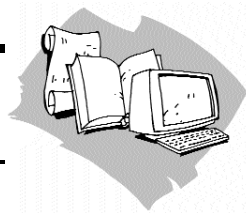
Реєстраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.

Головний редактор Любош Голота.
Шеф-редактор Павло Мовчан.
Редколегія: Л. Голота, Я. Гоян, П. Мовчан, А. Погрібний, О. Пономарів, І. Юшук.
Комп'ютерна верстка:
Ірина Шевчук, Оксана Петриченко.

Адреса редакції: вул. Хрещатик, 10-Б, м. Київ, 01001.
Тел./факс 228-01-30. E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovo.prosvita.com.ua
Передплатний індекс 30617.
Видруковано з готових фотоформ на комбінаті

Редакція листується з читачами тільки на сторінках газети і надіслані рукописи та світлини не повертає. Залишає за собою право редагування та скорочення текстів.

ВІДКРИТИЙ ЛИСТ

VOX POPULI

ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ
ВІКТОРОВІ ЮЩЕНКУ
ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ
ВОЛОДИМИРОВІ ЛИТВИНУ
6. 0. ПРЕМ'ЄР-МІНІСТРА
УКРАЇНИ
ЮЛІЙ ТИМОШЕНКО
ДЕПУТАТАМ-ПАТРІОТАМ
УКРАЇНИ

Шановні панове! На вас лягає колосальна відповідальність за долю та збереження Української держави. Загроза її існуванню випливає не лише із сепаратистських дій ворогів України, але й з їхніх намагань знищити українську мову. Немає потреби переконувати вас у тому, що поки існує мова, існує нація та її держава. Україноненавистники організовують атаку за атакою на українську мову. А чого вартий хитрий маневр — підіймати галас про ущемлення прав росіян, про звуження можливостей розвитку їхньої мови, про виникнення необхідності надання їхній мові статусу державної, хоча кожний чесний росіянин знає, що він в Україні наділений такими правами в справі розвитку його культури й мови, яких не має жодна меншина в світі. І галас цей здійснюється не з метою захисту прав росіян, на які в Україні ніхто не зазіхає, а з метою підризу мови, яка протягом століть заборонялася, упосліджувалася, витіснялася з усіх сфер вжитку й навіть висміювалася.

У формально незалежній Україні насильницьких дій до національних меншин ніхто не застосовував, зате українцям їхнього морального боргу ніхто не повернув. Українська мова від керівників держави захисту не отримувала, вона не тільки не стала державною, але й зусиллями "батьків" нації одержала продовження тотально русифікація, бо, очевидно, таке завдання й ставили перед собою керівні особи держави. Наші діти й досі виховуються на російськомовній літературі, на російськомовних передачах телебачення, російська мова не поступається українській навіть в урядових установах.

То яку ж мету ставлять перед собою ті (в тому числі Олександр Мороз), хто до Верховної Ради вносить проекти законів про надання російській мові статусу державної?

Ту ж саму: нанести непоправний удар відродженню української мови, а тим самим — і державності нашого народу. Ми не можемо цих людей назвати союзниками Президента й нової влади, а тим більше патріотами України. Тому закликаємо вас, наших керівників, підняти мужній голос на захист української мови, державності українського народу, не допустити втілення в життя зловісних планів витіснення української мови з усіх сфер вжитку.

Ми звертаємося до всіх патріотів України: бийте на сполох, щоб відвернути загрозу, яка над нами нависла!

Від імені членів Новокаховського осередку "Просвіти"

**В. ЛИТВИНОВА,
Г. БІЖИК,
П. ШМУГОВСЬКИЙ**

Мазний Володимир, залізничник, Вінниччина:

— Я вважаю, що кожна мова достойна. То чому б не ввести англійську офіційною чи другою державною мовою? Думаю, що проблем на мовному ґрунті в Україні немає і питання російської мови зараз підняти недоцільно.

Олена, модельєр, Львів:

— Будь-яка мова має право на існування, але держслужбовці повинні послугуватися саме українською. Вважаю, що мовної проблеми й утисків російськомовного

Вельмишановний Олександр Олександрович!

Поміж означень майбутньої України, про яку мріяло багато поколінь українців, маємо такі: незалежна, соборна, єдина, заможна тощо. Та одним із найголовніших є — **українська**. На жаль, навіть на чотирнадцятому році своєї юридичної незалежності Україна не стала українською в повному розумінні цього слова. Досі не поновлено в усіх правах українську мову на її споконвічній землі.

Однією з причин денаціоналізації українців є тривала бездержавність нашого народу, його розкиданість по різних імперіях. Дослідники нараховують близько 500 указів, циркулярів, розпоряджень, приписів, рекомендацій, які звужували межі поширення української мови. А то й зовсім забороняли її. Особливо тяжко було в Московській імперії, де нашій мові взагалі відмовляли в праві на існування. І все ж таки українці на своїх етнічних землях та в місцях розсіяння до 1917 року розмовляли українською мовою, бо тиск на неї був тільки зовнішній.

У більшовицькій імперії під назвою Радянський Союз українську мову офіційно не забороняли, але вказували, які слова вважати за українські, а які за неукраїнські, "буржуазнонаціоналістичні", наказували писати так, як пишуть росіяни, а не так, як того вимагають фонетико-морфологічні закони української мови. Творили "нову історичну спільність" — радянський народ з єдиною російською мовою. Під кінець існування радянської імперії межі вживання української мови (як і мов більшості етнічних складників радянського народу) були звужені до упору.

Але все те було за часів нашого колоніального статусу. Наприкінці 80-их — на початку 90-их років минулого століття почалося мовно-національне відродження поневоленних народів, з'явилися закони про державність естонської, латиської, литовської, української, біло-

Ми продовжуємо дискусію, викликану законопроектом № 3410-8 "Про внесення змін до Закону України "Про мови в Українській РСР" і започатковану в ч. 4 (277) "Слова Просвіти".

Кореспондент нашої газети опитав на столичному вокзалі киян та гостей столиці з приводу цієї законодавчої ініціативи Олександра Мороза (яка передбачає надання російській мові статусу офіційної в Україні) та мовної проблеми загалом.

МОВНОЇ ПРОБЛЕМИ НЕ ІСНУЄ

населення насправді не існує. У Львові немає радикальних проявів: розмовляю російською мовою і мені ніхто не робить зауважень.

Козира Олег, підприємець, Миколаїв:

— Я категорично проти законопроекту Мороза. Бо, на мою думку, він почав гру напередодні парламентських

виборів, прагнучи отримати політичні дивіденди. Мешкаю в Миколаєві 19 років, увесь час спілкуюся українською, і можу запевнити, що мовної проблеми там немає.

Сич Валерій, студент, Київ:

— Мовної проблеми в Україні не існує, але потрібно вводити російську мову

як другу офіційну, щоб забезпечити права російськомовного населення. Українська має бути державною, але російська повинна теж мати особливий статус.

Григорій, пенсіонер, Фастів, Київщина:

— Якщо є Україна, то має бути одна мова. А кому хочеться вводити ще кілька

мов, — будь ласка, аби це не відбивалося на людях. А що-до утисків російськомовних наведу приклад: нещодавно люди їхали з Донецька та боялися розмовляти російською в Києві. Але коли вийшли на вокзал, зрозуміли, що мовна проблема надумана, що її просто роздмухують.

● Опитував
Богдан ГДАЛЬ,
Світлини
Ганни ОБОРСЬКОЇ

руської та інших мов. На референдумі 1 грудня 1991 року понад 90 % мешканців України висловилися за незалежність нашої держави. Зважте, не лише українці, а всі, хто живе на українській землі, налаштувалися на те, щоб будувати незалежну Україну з усіма її атрибутами, серед яких і єдина державна українська мова. Стало модним і престижним розмовляти по-українському не лише в Києві, Львові, а й у Харкові, Сумах, Полтаві, навіть у Донецьку та Луганську. Відроджувалися народні традиції. Створювалися ансамблі й гурти старовинної та сучасної української пісні

Та ось настав трагічний для нашої історії 1994 рік, коли пост Президента України дістався Л. Кучмі. Не буду його характеризувати, бо його й без мене вже обзивали так, як він на те заслужив, і ще більше обзиватимуть у майбутньому. У своїй інавгураційній промові п. Кучма (з підказки Д. Табачника та В. Малинковича) пообіцяв зробити російську мову офіційною поряд із державною українською. Україна повстала проти такої перспективи. У вересні того року відбулася загальноукраїнська наукова конференція "Мова державна — мова офіційна", де науковці, полі-

поставити українців в один ряд із представниками народів, репрезентованих в Україні 20-ма, 15-ма, а то й 3-ма чи 2-ма особами.

За переписом 2001 року, українці становлять 76 % населення України, 85,2 % з них вважають рідною мовою

ресивна" соціалістка вояжує південно-східними теренами та безкарно (куди дивляться Прокуратура та правоохоронні органи?!) закликає до порушення територіальної цілісності України. Кілька законопроектів знову тасують мовну карту. До цього протиукраїнського хору вирішили приєднатися й Ви, Олександр Олександровичу? Уже в січні цього року Ви подали проект закону, в якому пропонуєте проголосити російську мову офіційною на всій території України. Невже Ви не розумієте, що це все одно, якби зросійщені поляки після здобуття незалежності проголосили офіційною мовою російську (поряд із польською), понімечені чехи — німецьку (поряд із чеською), потурчені греки — турецьку (поряд із грецькою) тощо? Ті народи, точніше їхні провідники, цього не зробили. Вони відродили свої мови, і тепер у Варшаві й по всій Польщі гордо лунає польська мова, у Празі й по цілій Чехії — чеська, в Атеніх і по всій Греції — грецька. Хоча там живуть і представники інших народів, які опанували державні мови, не забуваючи рідних.

А Ви, Олександр Олександровичу, хочете, щоб в Україні, як і дотепер, панувала мова колишньої метрополії? За такого стану речей багато представників українського суспільства досі почують себе не громадянами України, а середньоарифметичними радянськими людьми. І це не дивно. Відомий український письменник, фольклорист, лексикограф і педагог Борис Грінченко казав: "Яка мова, такі й наші думки будуть: московська мова — московські думки". Тож чимало українців і тепер живе з московською мовою. З московськими думками. Вони, в кращому разі, байдужі, в гіршому — ворожі до всього українського.

Олександр Олександровичу, заберіть назад свій законопроект. Дуже Вас прошу.

● **Олександр ПОНОМАРІВ,**
доктор філологічних наук, письменник, просвітянин

ВІДКРИТИЙ ЛИСТ ОЛЕКСАНДРОВІ МОРОЗУ

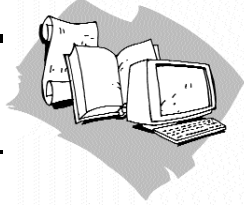
(пам'ятаю чудовий ансамбль "З живих джерел" у Маріуполі). На підприємствах, в установах та організаціях започатковували курси вивчення української мови для тих, хто її не знав чи недосконало володів нею. Мешканці зросійщених південно-східних міст України привітно всміхалися, чуючи українську мову, намагалися відповідати нею, перепрошуючи за помилки. Селяни, приїжджаючи до міст, переставали соромитися рідної мови, розмовляли нею, а не спотвореною російською на кшталт "ми, матеря", "пашол да врача", "кудо ти йдеш?". "в маєво Ігора сіводня первий екзамін" і подібне.

Якби так усе йшло далі, ми вже не мали б жодних проблем у мовному спілкуванні. Адаже лояльні українці не вимагали від представників інших народів забути рідні мови. Ми хотіли й хочемо повернути до лона рідної мови тих українців, кого так довго від неї відлучали. А знання державної мови — це обов'язок усіх громадян безвідносно до їх національної належності. Це закон життя цивілізованих країн. На початку 90-их років ХХ ст. цю істину, здавалося, усвідомила переважна більшість населення України.

тологи й державні діячі довели, що для України така композиція не підходить. Л. Кучма не виконав своєї обіцянки юридично, але на практиці антиукраїнські сили сприйняли її як керівництво до дії. Натхнені ще одним "афоризмом" Л. Кучми "українська ідея не спрацювала" (який в уста не перекладеного мудрістю президента вклав той-таки Д. Табачник) протиукраїнці заходилися діяти в центрі, й особливо в місцях. Здійняли вереск про пригноблення російськомовного населення, а самі в цей час закрили українську школу № 36 у Донецьку, знехтувавши протестами батьків і громадськості. Незважаючи на статтю 10 Конституції України та на ухвалу Конституційного Суду України, деякі міські ради виносять протизаконні рішення про державність російської мови в окремо взятих містах. Донеччину й Луганщину, Харківщину й Одещину, де попри всі заходи винародовлення, переважає українське населення, продовжують російщити методами, ще агресивнішими, ніж у добу застою в колишньому Радянському Союзі. Узаявши на озброєння міт про поліетнічність України, намагаються

українську. Отже, Україна — моноетнічна держава. Крім українців, корінними народами України є компактно зосереджені кримські татари, караїми, кримчаки та гагаузи (останні частково, позаяк більшість їх мешкає в Молдові). Решта — представники народів, що мають свої етнічні батьківщини. За Конституцією України, єдиною державною мовою в нас є українська. Решті мов гарантовано захист і умови для всебічного розвитку. Конституцію України, прийняту 1996 року Верховною Радою під головуванням Олександра Мороза, вважають однією з найкращих у Європі. Треба лише дотримуватися її, а не розігрувати мовну карту під час виборчих перегонів. Конституцію України порушують і в столиці, але особливо в Донецьку, Луганську, Одесі та в інших областях Півдня і Сходу. А уявіть, що буде, коли російську мову проголосять офіційною (це те саме, що й державна).

Не встигли ми перепочити від неодноразово сфальшованих виборів 2004 року, як уже розпочинається гонитва за місцями у Верховній Раді на виборах року 2006. Кожен старастється як може. Екзальтована "прог-

ПОСТАТЬ

— У нашому краї «Просвіту» заснували майже через чверть століття після того, як вона подала у Львові, — розповідає Петро ДОВГОШИЯ. — Ця організація уже в зародку була загальнонаціональною структурою, призначеною на входження до неї кожного свідомого українця. До того ж, вона мала ознаки елітарності, адже саме національна українська еліта стояла біля її коліс.

— Петре Івановичу, що спонукало Вас взятися за минуле просвітнянського руху?

— А що ми варті без нашої історії, без славних справ дідів-прадідів? Важливо, щоб наші сучасники оцінили її. Історія відкривається тим, хто хоче її зрозуміти.

Організаторами просвітнянського руху на Борщівщині стали священники, дяки греко-католицької церкви. Спершу осередок «Просвіти» з'явився в Скалі над Збручем завдяки старанням пароха місцевого храму, священника Олександра Левицького, швагра дружини Михайла Грушевського. Отець Олександр, як і дяк Григорій Старицький (батько славного співака Мирослава Скали-Старицького) добре знався з Іваном Франком. До створення «Просвіти» в с. Цигани доклали зусиль отець Омелян Глібовицький, приятель Івана Франка, Богдана Лепкого, Василя Щурата. Низку читалень заснував отець Олександр Капустинський, посол до Галицького сейму. Біля джерел організації стояли вчителі, лікарі, адвокати — Михайло Дорундяк, Ярослав Шалаута, Кость Боярський, Дмитро Николишин, Петро Бойчук, Володимир Голубець, артистка Львівського театру «Руська бесіда» Людмила Смаль-Петрович. В історію Борщівської «Просвіти» увійшли родини Дрібнюків, Дроздовських, Шиманських, Пашківських, Рушицьких, Кобилицьких... Завдяки просвітницькій роботі юнаки й дівчата тягнулися до вищих шкіл. Із невеличкого села Скотівщини вищу освіту здобуло 11 осіб, 16 вчителів вийшло з села Іванків, серед яких — Дмитро Николишин, професор гімназії у Коломиї, письменник, автор поетичних збірок, багатьох драматичних творів, наукових розвідок. Просвітнянські ідеї жили серед народу й після 1939 року, коли багато чільних діячів загинули в тюрмах, у концтаборах.

— Левову частку у Вашій книзі займає розповідь про сьогодення «Просвіти» на Борщівщині. Мабуть, тому, що Ви були ініціатором її відродження?

— Це головне. Хотілося зберегти для майбутнього імена борщів'ян, котрі взяли на себе ношу відродження національного духу. В той час, коли верхівка грабувала державу, Борщівська «Просвіта» відновила свою діяльність у 1988 році. То були непрості часи, доводилося ставати на прю із системою, особливо важко це давалося провінції. Але ж ми стали! Журналісти, бібліотекарі, вчителі, лікарі, інженери — Богдана Василів, Марія Фафруник, Герасим Костецький, Василь Стецько, Лідія Маюк, Петро Степан, Галина Онихішко, Марта Кузьмич, Євген Олексюк, Володимир Осадчук, Марія Тимочків, Іван Стецевич, Стефанія Доскочинська, Олена Тарнавська, Володимир Дутчак, подружжя Серветників, Саганів, Рейдів...

— Ви назвали відомі в нашому краї імена. Що за ними стоїть — з огляду на діяльність «Просвіти»?

— Без таких людей духовного життя, особливо в провінції, взагалі не було б. Тоді, в кінці 80-их, роботи вистачало... Просвітняни брали участь не лише в Шевченківських святкуваннях, відновленні стрілецьких і повстанських могил. Ми йшли від села до села, від школи до школи із новим словом, яке кликало до створення Української незалежної держави. Це були не лише агітаційні прокламації, а обґрунтовані бесіди про необхідність змін, що базувалися на історичних, наукових, культурних традиціях. Ми перейменовували вулиці. Коли мене обрали місь-

ких, Ганно Михайлівно, книг — «Зелені свята», «Червоні корали», «Голгофа», «Страстна дорога», а також Нестора Мизака «За тебе, свята Україно», дитячої збірки «Перші ластівки». Літературну студію для молоді «Стежечка» також організували просвітняни — Ви та директор дитячої бібліотеки Богдана Василів. Хочу окремо сказати про традиційний шевченківський урок, який уже десять літ відбувається 9 березня у центрі міста біля пам'ятника Тарасові Шевченку для учнів шкіл, ПТУ, агротехколеджу. Переможці літературного конкурсу читають поезію Шевченка, отри-

— Із дружиною Марією читаємо «Спогади» Євгена Чикаленка, «Індоарійські таємниці України» Степана Наливайка, «Срібно-го павука» Василя Кожелянка...

— Ви всюди разом, отже, і літературні смаки тотожні?

— Нас поєднали понад 20 літ тому спільні думки та мрії. Тишімося своєю родиною, двома синочками. Радіємо з того, що маємо улюблену працю. Марія — редактор газети «Галицький вісник». Двом журналістам в одній сім'ї не тісно, проте всі суперечки — про роботу. Літературні смаки трохи різняться: дружина любить класичні детективи (під-

ГРОМАДСЬКА РОБОТА — ЦЕ ДО-

Майже 16 років очолює Борщівську районну «Просвіту» Петро ДОВГОШИЯ. Ініціатор її відновлення і незмінний голова, він наполегливо працює для духовного розвитку цього Надзбручанського краю, що на півдні Тернопільщини. Діяльність із відновлення національних традицій принесла районній «Просвіті» славу осередку духовності, патріотизму й творчого джерела, а панові Петрові — просвітнянську нагороду «Будівничий України». Підсумком праці стала книжка Петра Довгошиї «Борщівська «Просвіта»: минуле і сучасне», яка побачила світ минулого року в Тернопільському видавництві «Джура».

ким головою, у Борщеві з'явилися вулиці гетьмана Мазепи, Михайла Грушевського, Степана Бандери, Симона Петлюри... Громада сприяла тому, що в центрі Борщева з'явився величний пам'ятник Тарасові Шевченку. У селищі цукрового заводу — погруддя Лесі Українки, Михайла Грушевського (за домаганнями організаціями, зі священниками та церковними громадами, а також із владою — у питаннях, що стосуються відновлення національної духовності. На зорі української незалежності, коли не було відповідних підручників, просвітняни допомагали вчителям розробляти матеріали з української літератури, історії, готувати сценарії для працівників культури. Ми закуповували у Львові підручники й дарували їх школам та бібліотекам. Із 1996 року виходить просвітнянсько-інформаційна радіопрограма «Борщівський голос».

— Сьогодні в районі жоден значний мистецький захід не відбувається без «Просвіти»...

— Це принципово для нас. Я часто виступаю з доповідями на Шевченківських вечорах, на імпрезах пам'яті Лесі Українки, Василя Стуса, урочистостях із нагоди річниць ЗУНР, Соборності. Ми організовували вечори пам'яті героїв Крут, Базару, брали участь у заходах пам'яті Михайла Грушевського, Богдана Хмельницького, Олени Теліги, Соломії Крушельницької, Богдана Лепкого. У читальній залі центральної районної бібліотеки організовували обговорення Ва-

мують нагороди від «Просвіти».

Значний резонанс викликали вечори до ювілеїв митрополита Андрея Шептицького, кардинала Йосифа Сліпого, що проводилися за активної підтримки отця Богдана Боднара.

— Борщівських просвіт'ян знають не лише в районі...

— Смію надіятися на таку добру славу. Ми виступали з літературно-мистецькою програмою, приуроченою українському війську, в Кам'янець-Подільському військовому училищі, з пропагандою Вашої творчості — в сусідньому Чортківському районі. Цікавою і незабутньою була участь у науково-практичній конференції, що відбулася у Львівському музеї Івана Франка: маю дослідження літературної й життєвої долі української поетеси, учениці Івана Франка Климентини Попович, похованої на Борщівщині. В залі Спілки письменників України я розповідав про літературно-мистецькі традиції нашого краю та про нашого видатного земляка, письменника, лауреата Шевченківської премії Романа Андрияшика.

— Ваше ошатне й затишне, скромне помешкання прикрашає велика бібліотека.

— Книга завжди була ознакою духовного достатку. Не мода, а інтелектуальна потреба вела людей до книгарні чи бібліотеки. Книгозбірні сьогодні небагаті, особливо провінційні. Новинки літератури там годі шукати. Доводиться від скромного журналістського заробітку відривати кошти, аби придбати те, що тебе цікавить.

— Звідки черпаєте новини про свіжі книги?

— Такої інформації не отримаєш ні з загальної періодики, ні з телебачення. Про новинки літератури дізнаєшся із спеціалізованих видань — передплачуємо «Літературну Україну» і журнал «Книжник». Допомогають «Книгоноша», «Клуб сімейного дозвілля».

— Останні новинки у Вашій домашній бібліотеці?

готувала до друку збірку власних коротких пригодницьких повістей). Я ж останнім часом віддаю перевагу опублікованим спогадам, щоденникам визначних українців. Спільне захоплення — добротна поезія, зокрема, Ліни Костенко. Її поетичні романи «Маруся Чурай», «Берестечко» знаємо чи не напам'ять. Поділяємо захоплення наших краян і Вашою поезією, Ганно Михайлівно. Дружина підготувала цікаву поему про Степана Бандеру. Шукаємо спонсорів, аби книжка побачила світ.

— Попри громадську працю Ви знаходите час для творчості...

— Перша моя книга — «Песимістичні монологи оптиміста» — вийшла в тернопільському видавництві «Джура» в кінці 2002 року. У ній — літературознавчі матеріали про Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесю Українку, публіцистика.

Незабаром в одному з київських видавництв вийде об'ємна історико-публіцистична праця про рідне село «Мої Чорнокізці». Працюю ще над двома книгами. У районній газеті веду резонансну щотижневу колонку «Суботний лист читачам».

— У чому черпаєте наснагу, де набираєтеся сил для громадської роботи?

— Душевний спокій дають родина, відпочинок у Чорнокізях. Належу до тих, кому природа — як цілюща вода, особливо ранньоосіння. Щоби не занидити у провінційній глушині, примушую себе багато читати. А громадська робота завше була царинною дивних людей (якщо подивитися на них очима обивателя). Я ж би сказав, що це — доля усіх, котрі присвятили себе просвітнянській роботі.

● **Ганна КОСТИВ-ГУСКА**, поетеса, член Національної спілки письменників України, м. Борщів Тернопільської обл.

ПОСТУП

ЦІНА ПЕРЕЛОМНОГО МОМЕНТУ

Світові процеси прискорюються, і хвилиanne заспокоєння в переломний момент української історії може дорого коштувати. Тепер вирішується наше призначення: бути з успішним світом в експресі нової епохи, чи опинитися в ролі тягла чужих швидкісних потягів, від чого застерігав пророк Іван Франко.

Минула чергова історична віха громадської праці. Ми стали учасниками і свідками історичного прояву феномену «Просвіти». Помаранчева революція перевершила всі сподівання і здивувала світ перемогою сили народу. Варто вже тепер думати про наступні кроки. Адже українська історія дає чимало прикладів, коли шляхетні зрушення не знаходили надійного конструктивного продовження і пригасали. Маємо всі ознаки формування українського громадянського суспільства. Але далі формувати його зможуть не політичні партії за допомогою громадського руху, а швидше навпаки: вихід на авансцену громадських організацій є вирішальним. Роль сателітів у політичних блоках може вкотре погубити поступ волі народу. Якщо ми пройдемо шлях формування модерного організованого й системного громадянського руху, — питання української незалежності і стабільної політики вирішиться логічно. У цьому гарантія того, що нам ніколи не загрожуватиме роль бідного населення, звична для світової колонії. Суть не в тому, хто нам небезпечний як колонізуюча сила — Росія чи Америка. Український історичний феномен громадської активності та громадської самоорганізації неминуче перетворить Україну в потужного світового конкурента і процвітаючу державу. Такий прояв національної ідеї зробить те, що нездатні зробити іноземні інвестиції і проекти сприяння розвитку демократії.

Діяльність «Просвіти» й інших громадських організацій не може обмежитися торжеством чесних виборів. Фальш спричинила окупацією українського інформаційного простору. Тому наведення демократичного порядку в сфері інформації і захист правди є головною умовою, без якої героїзм учасників Помаранчевої революції виявиться просто стихійним протестом української душі, що може дати початок лише тяжкій позиційній боротьбі. Але ж нам перспектива вічного змагання за гідне життя зовсім не потрібна — ми вже хочемо жити добре. Захист інформаційного простору є ключовим моментом, без якого не подолати жодної проблеми в Україні, зокрема проблем мови й інспірованого сепаратизму. Наш інформаційний простір повинен випромінювати живу віру українців у власні сили й світове призначення України.

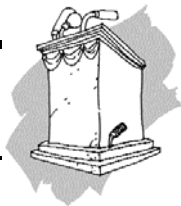
Пріоритетами програми «Просвіти» повинно стати широкомасштабне роз'яснення стратегії українського шляху з точки зору змагальності народів світу, конкуренції в досягненні високого стандарту життя і стабільного миру, духовної гармонії в суспільстві.

Повинна розвиватися наука й практика правового самозахисту, правозахисна діяльність як спосіб діалогу з владою. Реальні правозахисні можливості — найслабший момент діяльності громадських організацій. Важливий саме скоординований громадський рух, здатний захищати фундаментальні свободи громадянства, чинити протидію владі дією єдиного носія всієї повноти влади — народу. «Просвіта» повинна стати дбайливим садівником, який не тільки традиційно доглядає живе дерево нації, але й проганяє від його коренів захланних свиней, які нав'язують нам фальшиві програми соціально-економічного розвитку і повчають, як жити.

Для продовження взаємодії «Просвіти» із сучасними громадськими об'єднаннями вона повинна модернізуватися, стати сучасною просвітницько-правозахисною організацією, духовним оберегом зачатків унікального громадянського суспільства, що зародилось у Помаранчевій революції.

Події 1989 і 2004 років схожі та обумовлені. Це — природний розвиток давно розпочатого, але не довершеного українською елітою. Це — знак того, що пора відмовитися від старих політичних звичок і шкідливих компромісів. Це треба сприйняти, як сигнал історії про дієздатну українську націю.

● **Володимир ФЕРЕНЦ**, м. Івано-Франківськ

ПЕРСПЕКТИВИ

Помаранчева революція відкрила світові народження нової демократичної держави, нової нації на сході Європи. Уже те, що події в нашій країні протягом кількох останніх місяців були в епіцентрі головних інформаційних компаній світу, дало Ющенкові безмежний потенціал для популяризації України, для розширення її експортного ринку й залучення потужних зовнішніх інвестицій в українську економіку. Наскільки вдасться Ющенку з новою урядовою командою використати цей потенціал побачимо вже у вересні 2005 року, коли у зв'язку з конституційною реформою можливий новий перерозподіл владних повноважень.

Європейське турне Президента Віктора Ющенка, що розпочалося відразу після його візиту 24 січня до Москви, тривало п'ять днів і стало презентацією не лише нової влади в Україні, але й, певною мірою, декларацією нової України — з категоричними намірами вступити в найкоротші строки в Європейський Союз. Нове обличчя української влади в Європі, зокрема в страсбурзькому Палаці Європи, зустріли напрохуд привітно. Досі, як пам'ятаємо, найвищих представників України європейська еліта в особах керівників держав і міждержавних інституцій сприймала підкреслено холодно та критично, звинувачуючи в гальмуванні демократизації країни, в корупції, в тиску на ЗМІ тощо. Передбачуваність і простота Ющенка, його проєвропейськість та обіцянки кардинально змінити систему влади в Україні, зробити прозорою та інвестиційно привабливою економіку поступово змінюють ставлення європейців до тієї держави, яка досі для них залишалася частиною Росії, майже закритою зоною.

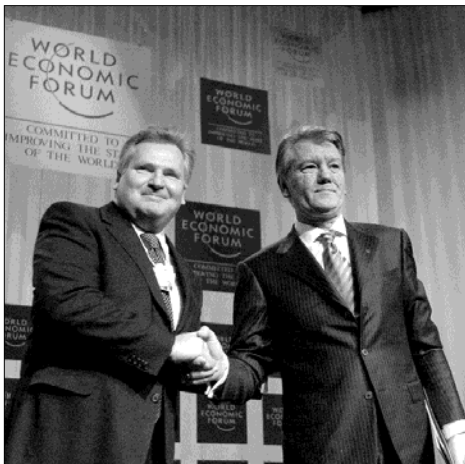
Хоча деякі політичні кола в Україні негативно оцінили той факт, що свій перший робочий візит Ющенко здійснив до Москви, саме цей візит став для Європи заспокоїливим чинником. Адже сваритися через Україну з Росією (ми досі були надважливою сферою впливу останньої) сьогодні не ризикнуть чимало керівників західних держав, а керівництво Росії, як відомо, найменше хотіло бачити Президентом України Віктора Ющенка, небезпідставно побоюючись його дій щодо вступу України до НАТО та ЄС. Після візиту Ющенка до Москви стало зрозумілим, що він готовий на деякі компроміси задля збереження стабільних стосунків із Росією: допускає певний формат ЄЕП, найближчим часом не переглядатиме реверсного використання нафтопроводу "Одеса—Броди" тощо. Таке своєрідне "примирення" замість можливої конфронтації Ющенка з Путіним втішило і Європу, і США. Психологічно для багатьох чільних посадовців, з якими зустрічався Ющенко в Страсбурзі, Польщі та Швейцарії (в Давосі), це пом'якшило комплекс страху перед Росією, спадкоємницею надімперії. Попри це, виступ Віктора Ющенка 25 січня на Парламентській сесії ПАРЄ містив чимало програмних моментів нової державної політики України. Насамперед, Віктор Андрійович подякував ПАРЄ за конструктивну критику дій української влади в попередні роки, що стимулювало демократизацію України. По-друге, пригадав участь представників асамблеї в контролі за перебігом президентських виборів в Україні. Президент України заявив, що вважає своїм моральним обов'язком максимально сприяти розслідуванню справи Г. Гон'адзе та інших резонансних справ, які стосуються актів насильства над журналістами, та притягнен-

ШЛЯХ ДО ЄВРОПИ

ню винних до відповідальності. На запитання делегатів ПАРЄ про затягування розслідування вбивства Г. Гон'адзе Ющенко відповів, що вимагатиме, аби воно завершилося до квітня 2005 року.

Головні цінності Європи — свободи і права людини — відсьогодні стали головними цінностями державної програми в Україні. Є чіткий план перетворень на наступні 5 років, в основі якого "реалізація стратегічної зовнішньополітичної мети — членства в Європейському Союзі". Це проста і зрозуміла формула добробуту й безпеки українців, підсумував Ющенко. Крім того, він привітав намір ЄС розробити нову стратегію стосунків з Україною, висловивши переконання, що ця стратегія повинна передбачати перспективу членства України в ЄС.

"Уже найближчим часом ми розраховуємо отримати статус країни з ринковою економікою, а до кінця 2005 року приєднатися до СОТ і укласти з Європейським Союзом Угоду про створення зони вільної торгівлі", — окреслив перспективи Ющенко. Також він побажав спрощення візового режиму між Україною і державами Європейського Союзу,

пообіцявши, що з поліпшенням життя в Україні хвиля трудової міграції українських громадян у країни Заходу поверне назад, і вони їздитимуть до Європи на відпочинок, навчання, обмін досвідом. "Ініціатива "Європа — безвізовий простір для країн-членів Ради Європи" стане найпереконливішим гуманістичним доказом життєвості об'єднувальних процесів на континенті", — апелював до європарламентарів Президент України.

Були й особисті зобов'язання Віктора Ющенка перед європейцями. Так, на пресконференції у Страсбурзі він пообіцяв вивчити англійську мову протягом 2005 року, додавши, що він досить здібний учень. Окрім того, Віктор Андрійович зазначив, що план дій Україна—ЄС у 2007 році має завершитися конкретними зобов'язаннями щодо асоційованого членства України в ЄС.

З іншого боку, коли пан Ющенко з дружиною перебували в Польщі на форумі з нагоди 60-ої річниці звільнення гітлерівського концтраційного табору Освенцим, в'язнем якого був батько Віктора Андрійовича, Голова Єврокомісії Жозе Мануел Дуран Баррозу заявив, що "перспективи нових вступів у Європейський Союз зараз не існує". Це висловлювання прозвучало напередодні запланованого короткострокового візиту Ющенка в

Брюссель, який, однак, через снігову стихію відкладено на другу половину лютого. Голова Єврокомісії заявив, що Україну та програму її Президента всіляко підтримують, зокрема щодо вступу до Всесвітньої торговельної організації, водночас Україна має провести чимало економічних і політичних реформ... Скептицизм щодо вступу України найближчим часом в ЄС, як і щодо можливості спрощення візового режиму для громадян України, висловив для радіо "Німецька хвиля" й генеральний канцлер Німеччини Герхард Шредер, згадавши парламентську слідчу комісію, яка розслідує зловживання з видачею віз у Києві. Таким чином, швидкий порив України до Європейського Союзу, певною мірою, налякав стабільну консервативну Європу. Варто нагадати, що крім Німеччини, серед європейських країн, які доволі "обережно" ставляться до стрімких європоривань України, є традиційно проросійська Франція і, зрештою, більшість країн ЄС. Єдиними, хто відверто й наполегливо рекомендує прийняти Україну в ЄС, залишаються Польща, меншою мірою — Угорщина, періодично — прибалтійські держави. Тобто більшість фахівців і аналітиків прогнозують, що до ЄС найближчим часом вступлять, як це передбачалося, Болгарія та Румунія (у 2007 році), й вестимуться переговори з Хорватією і Туреччиною. Щодо України, то їй прогнозують реальні можливості вступу до ЄС якнайменше через 10—15 років. Це підтверджує й нещодавно оприлюднена так звана "нова стратегія стосунків Україна—ЄС", яка, за коментарями українських експертів, тільки в двох пунктах містить реальні, хоча й незначні, позитивні зрушення.

Між тим, Віктор Ющенко мав чимало зустрічей і в Польщі. Із Президентом Польщі Олександром Квасневським вони обговорили як активізацію торговельно-економічної співпраці між країнами, так і ситуацію навколо приватизації польського металургійного комбінату "Гута Ченстохова", на який претендувала компанія "Індустріальний союз Донбасу" (Ющенко підтримав позицію "ІСД"). Йшлося і про пошуки можливостей прямого використання нафтопроводу "Одеса—Броди", про завершення року Польщі в Україні й проголошення року України в Польщі...

Останньою крапкою був Давос у Швейцарії, який раз на рік, як кажуть, стає центром світу завдяки Всесвітньому економічному форуму. Ющенко тут зустрівся з політичною та діловою елітою, мав розмови із федеральним канцлером Німеччини Герхардом Шредером, президентом ЄБРР Жаном Лем'єром, прем'єр-міністром Турецької Республіки Реджепом Ердоганом, колишнім президентом США Біллом Клінтоном, генеральним директором Світової організації торгівлі Супачаї Панітчпакді, головою ради директорів компанії "Майкрософт" Біллом Гейтсом... Документальний фільм про Помаранчеву революцію, як і сама промова Віктора Ющенка, таки справили враження на світову еліту. "Я представляю одну з найбільших країн Європи. В Україні розташований її географічний центр, українці — одна з найосвіченіших у світі націй. Ми маємо все, щоб стати в один ряд із лідерами сучасного глобального світу. Моя країна довго була мудрим і сильним, але сплячим слоном. Сьогодні вона прокидається. Демократія відкриває шлях до реалізації її потенціалу. Я переконаний, що в Україні сьогодні формується наймодерніший європейський ринок," — натхненно й дуже оптимістично говорив Ющенко. А далі виклав конкретні найважливіші кроки щодо розвитку економіки України й запропонував активно інвестувати в неї. На зустрічі з керівником СОТ Ющенко висловив впевненість, що до листопада 2005 року Україна буде готова вступити в цю організацію. Після зустрічі з десятками провідних бізнесменів у Давосі Ющенко заявив журналістам, що в 2005 році в Києві матиме місце "своєрідний маленький Давос", тобто зустріч усіх потенційних інвесторів, зацікавлених працювати в Україні. Президент України пообіцяв, що в київському форумі візьмуть також участь представники українського уряду, силових структур і місцевих органів влади.

● **Олександр СОЛОНЕЦЬ**
Фото з сайту: www.yuschenko.com.ua

ГРОМАДСЬКІСТЬ

ЗАЯВА
ЩОДО СВЯТКУВАННЯ
60-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ ПРОВЕДЕННЯ
ЯЛТИНСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ВЕЛИКОЇ ТРІЙКИ»

Безумовно, свого часу Ялтинська конференція, так само як Тегеранська та Потсдамська конференції "Великої трійки", відіграла певну роль у вирішенні питань про післявоєнний устрій Європи та світу. Правда також полягає і в тому, що, намагаючись збільшити кількість керованих ним голосів у створюваній Організації Об'єднаних Націй, Й. Сталін наполягав на включенні усіх союзних республік до складу ООН. Для цього в 1944 році в усіх союзних республіках формально юридично запровадили наркомати закордонних справ та оборони. Але маневри Й. Сталіна було викрито і союзники погодилися тільки на включення до складу ООН УРСР та БРСР, які найбільше постраждали від військових дій. Що стосується України, то такими діями Й. Сталін убезпечував себе також від визнання світом повстанського руху українського народу, на чому могла наполягати досить потужна українська діаспора. Можна згадати, що саме з метою оказамілювання відомий український письменник Остап Вишня був звільнений саме в 1944 році після 10-річного ув'язнення і призначений на посаду редактора нібито сатиричного журналу "Перець".

Внаслідок визнання результатів війни українці ще на довгі 46 років залишилися у пазурах московської імперії. Саме після війни мільйони українців було депортовано до Сибіру. Протягом усіх післявоєнних років імперія намагалася асимілювати українців, позбавити їх рідної мови та культури. Найменші вияви любові до України засуджувалися як націоналізм, варто згадати бодай цькування Володимира Сосюри за вірш "Любіть Україну". Ситуація, в якій перебувають зараз українська мова та культура в Україні, є наслідком асиміляційних заходів імперії протягом тих 46 післявоєнних років.

Тож українці не мають особливих причин гучно відмічати цю дату. Саме тому головою оргкомітету було призначено керівника кримського уряду С. Куніцина. Тим самим навіть уряд Л. Кучми, який завжди знаходив будь-який привід, щоб вклонитися Москві, недвозначно визначив рівень святкування цієї дати як суто регіонального заходу в АРК.

Окрім того Ялтинська система для Європи — минуле. Вже увійшли до європейської спільноти країни Східної Європи, які в Ялті було віддано на поталу Й. Сталіну. До Європейської спільноти увійшли навіть країни Прибалтики, що в результаті війни перебували в окупації ті ж самі 46 років.

Намагання ж зараз підняти рівень цього святкування — зі встановленням пам'ятника учасникам Ялтинської конференції — призведе тільки до погіршення стосунків із країнами Прибалтики та Східної Європи, які досі не забули й навряд чи колись забудуть, так само як і український народ, усе те, що їм довелося пережити під владою імперії зла.

В Україні гучне святкування цієї дати дасть зайву можливість за державний кошт пропагувати ті політичні сили, які зазнали повного фіаско під час останніх президентських виборів.

Тому ми звертаємося до Президента України В. А. Ющенка, Голови Верховної Ради України В. М. Литвина, в. о. Прем'єр-міністра України Ю. В. Тимошенко з вимогою не допустити встановлення у Ялті пам'ятника "великій трійці", позаяк Й. Сталін уособлює для українців, кримських татар і багатьох інших народів злочинний терористичний режим, який винищив мільйони людей.

Юрій РУДЕНКО, голова КРО "Батьківщина";
Олег ФОМУШКІН, голова Кримської організації Української Народної Партії;
Леонід ПІЛУНСЬКИЙ, голова Кримської Крайової Організації Народного Руху України;
Владислав ЄРМАКОВ, голова Кримської республіканської організації УРП "Собор";
Сергій САВЧЕНКО, голова Всекримського товариства "Просвіта" ім. Тараса Шевченка;
Петро ВОЛЬВАЧ, голова Всекримського товариства вчених

ВІД ПЕРШИХ ОСІБ

Спокуси на певні стереотипи суспільств існували завжди. Коли приймали християнство, то спокушались тим, що це мир і благодать на Землі. Українці сприйняли його. Хоча могли й наразитися на велике протистояння в суспільстві на релігійному ґрунті, як це було у Західній Європі.

Провідники УНР повірили у слова “демократія”, “Європа”, “європейські цінності” і замість того, щоб робити щити і гострити меч, — розчахнули ворота і сказали: “Вітри європейські, йдіть до нас”. Європа не зреагувала, натомість до нас залетіли сніги і хурделиці північні. Затикати дірку змушені були молоді хлопці, які, власне, стали загальнонаціональним докором на 87 років. І тільки зараз нація зрозуміла, що не може стояти осторонь власних проблем, і свою долю не співвідносити

ПАВЛО МОВЧАН: «УКРАЇНА ПОВИННА ВИХОВАТИ ВОЇНА-ПАТРІОТА»

з національною. Крути — це величезний урок. Не сформувавши війська, не виокремивши цієї оборонної тези, ми понесли мільйони втрат під час громадянської війни, голодоморів, Другої світової війни. І отримали море жертв через бездарну політику тодішніх керівників. Якщо ми віритимемо, що нас захистить Європа, що наш стратегічний союзник — США, якщо не виховаємо воїна-патріота, і всі наші зусилля не будуть сконцентровані на обороні від глобального російського шовінізму — ми матимемо чергові проблеми. Якщо не виховаємо власних спец-

служб, структур, які забезпечуватимуть захист держави в усіх сферах, зокрема в інформаційній, ідеологічній, духовній, — то ми приречені.

І тому тема крутян, яка переходить у тему Голодомору, і аж до останнього політв'язня — це одна ланка.

Коли 15 років тому ми, просвітяни, вперше прийшли до Аскольдової могили, нам забороняли нести національний прапор. Усі ці роки ми говорили ті ж самі слова, нікому не підігруючи, і йшли до війська, перелаштовуючи червоні кутки в осередки “Просвіти”. Це було

Київ. Аскольдова могила. 29 січня 2005 року.
Просвітяни покладають квіти до могили Героїв Крут

за генерала Муляви. На превеликий жаль, після того, як до влади прийшов Кучма, розправа була швидкою. Усе було зруйновано, і зараз ми розпочинаємо з нуля. Проте наші зусилля не марні. Ми

боролися все своє життя — і, врешті, вибороли перемогу, маємо свого лідера. Це — урок Героїв Крут.

● Записав **Богдан ГДАЛЬ**

РОЗДУМИ НА ТЕМУ

Третім Універсалом Центральної Ради (ЦР) від 7 листопада 1917 року проголошено утворення Української Народної Республіки (УНР) — самостійного політичного утворення в межах нової загальноросійської федерації. Уряд В. Леніна відмовлявся визнавати ЦР і вимагав передання усієї повноти влади Радам селянських, робітничих і солдатських депутатів. ЦР зі свого боку також не визнавала легітимною советську владу в Росії, отож, — відкидала вимоги советизації України.

4—5 грудня 1917 р. в Харкові скликається І Всеукраїнський з'їзд Рад. Паралельно зі з'їздом уряд Советської Росії направив 4 грудня 1917 р. ультиматум, підписаний В. Леніним та Л. Троцьким, із вимогою до ЦР визнати владу рад в Україні, передати їм свої повноваження й саморозпуститися. У день закінчення з'їзду Советська Росія оголосила війну ЦР і 6—7 грудня розпочала наступ на Харків.

8 грудня 1917 р. советські війська захопили Харків і наступного дня зібрали з'їзд Рад депутатів Криворізького та Донецького басейну, котрий 12 грудня проголосив утворення Української Республіки Рад.

На початок війни советські збройні сили становили близько 60 тис. російських та до 100 тис. українських червоногвардійців. Одразу ж основні сили було кинуто на захоплення економічно важливих регіонів Криворіжжя та Півдня України. Повстання 26 грудня у Катеринославі, організоване місцевими більшовиками, допомогло захопити це місто советськими військами. Уже в січні більшовики захопили Олександрівськ (Запоріжжя) — 10 січня 1918 р., 14 січня — Миколаїв, 17 січня — Одесу, 18 січня — Херсон.

6 січня 1918 р. з наступу на Лозову та Бахмач почався наступ на Київ. Справжньою трагедією стало захоплення Полтави, де за особистим наказом М. Муравйова було знищено близько 10 тисяч мешканців. На Південно-Схід-

ному напрямку українським військам не вдалося стримати наступ військ Березина та Знаменського і 10 січня 1918 р. вони з'єдналися під Бахмачем.

Спільний наступ під загальним командуванням М. Муравйова почався у напрямку Ніжина. Одночасно в Києві, подібно до Катеринослава, почалося повстання більшовиків на заводі “Арсенал”. Воно було придушене військами ЦР (22 січня 1918 р.), але для цього ЦР змушена була зняти регулярні війська з фронту, що відкрило дорогу більшовикам на Київ.

Крутівський бій. Зранку 27 (за старим стилем 14) січня до станції Крути прибула наспіх

Крути того ж дня, близько опівдня. Студентський гарнізон охороняв найбезпечнішу для атаки більшовиків ділянку. В ході бою переважали сили Муравйова (до 5 тис.) відтіснили курсантів і студентів до станції, також прийшла звістка про перехід Шевченківського полку під Києвом на бік більшовиків, і командування (штаб сотника Тимченка) вирішило відступати до Ніжина, аби з'єднатися з вірною ЦР частиною цього полку та перегрупуватися для оборони Києва. Близько 5 годин тривав бій — шалена атака озвірих, п'яних матросів-червонофлотівців, розлючених тим, що не могли зламати опір кількості юнаків. Курсантська

КРУТИ: ІСТОРІЯ І СЬОГОДЕННЯ

сформована сотня отамана Омельченка зі 130-ма нашивдкучавченими студентами університету Св. Володимира й Академії Св. Кирила та Мефодія. В бою з українського боку брало участь близько 2—2,5 тис. осіб, реально ж воювали лише курінь курсантів і студентська сотня — загалом 730 вояків. Цього ж дня війська полковника Муравйова почали наступ, відтіснивши курінь курсантів від Бахмача до основних українських сил під Ніжином. Основний бій відбувся неподалік від станції

сотня змушена була оборонятися, відступаючи до Крут із-під Бахмача, і тому основний удар отримала студентська сотня, що мала відбивати наступ муравйовців і одночасно прикривати відступ курсантів. Сотника Омельченка було поранено, заміни йому не було, бо штаб з основними частинами вже відійшов до Ніжина. Студентська сотня мала відступити зі станції Крути першою. Але під час відступу одна чота (30 осіб) студентської сотні повернулася на станцію, розібрала залізничні колії, аби затримати наступ більшовиків. Розібрати колії їм удалося, але відразу ж зав'язався бій із муравйовцями й усіх українських студентів було вбито. Загальні втрати серед українських студентів, курсантів та гімназистів становили вбитими: 250 курсантів та гімназистів, 30 студентів і 10 старшин.

Надалі події розгорталися ще стрімкіше. За кілька днів більшовики почали штурм Києва, що фактично не оборонявся, — з 5 вірних ЦР полків залишилося 478 осіб. 4 дні тривав безжальний більшовицький обстріл міста з важких гармат. Муравйов особисто віддав наказ повністю зруйнувати будинок Голови ЦР М. Грушевського. Київ було захоплено в ніч на 9 лютого 1918 р. Окрім ру-

їн більшовики принесли з собою терор і пограбування. Муравйов доповідав В. Леніну про тисячі розстріляних буржуазних націоналістів та 10-мільйонну контрибуцію з киян. За даними австрійської розвідки за три дні грабежу й репресій у Києві більшовики знищили 2 576 старшин і близько 10 тис. мирного населення.

Чому українські війська програли бій під Крутами?

По-перше, недостатня увага ЦР до внутрішньополітичних проблем спричинила втрату підтримки її політики серед широких верств населення, наростання економічної кризи і неспроможність урядом ЦР її подолати, що сприяло більшовизації Сходу та Півдня України. Прийняття універсалу про націоналізацію та перерозподіл землі у другій половині січня 1918 р. виявилось запізним — уже в розпал українсько-російської війни, коли більшовики контролювали більшість території України.

По-друге, небажання з моральних і принципових міркувань розпочати формування власних військових сил одразу після проголошення автономії України до ве-

ресня 1917 р. призвело до неготовності оборонятися під ударами зовнішньої агресії.

По-третє, якщо на початок російсько-більшовицької агресії кількісно сили були приблизно рівні (по 160 тис. вояків), то відрізнялися якісно — російські й налаштовані ними українські червоногвардійські війська були разів у чотири краще озброєні й мали більший запас зброї та амуніції. До того ж, вишкіл російських військ був теж набагато кращим — дався взнаки офіцерський склад колишньої Російської армії, що перейшов на службу до більшовиків, і ретельність у плануванні наступу на Україну — потужного, концентрованого, спільного удару на розпорошені по усій території держави українські збройні формування.

По-четверте, вкрай негативно вплинуло й затягування ЦР процесу утворення власної держави, що давало змогу Росії без перешкод пропагувати свої гасла й ідеї, підриваючи тим самим авторитет і підтримку серед населення влади ЦР.

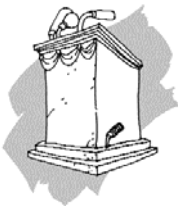
По-п'яте, зовнішня несприятлива ситуація, породжена багатомовним невдалою міжнародною політикою ЦР, коли держави Антанти, бажаючи повного розриву з Росією як спадкоємицею Російської Імперії — їхнього боржника, не бажали визнавати право українців на власну державність. Це підштовхнуло ЦР шукати допомоги в Німеччині — що, без сумніву, ще більше погіршило стосунки з Антантою.

Крутівський бій, враховуючи обставини того часу, реального військового значення не мав, особливо зважаючи на відступ Січових Стрілецьких для придушення повстання на “Арсеналі”. Але подвиг українських юнаків показав найвищий вияв національної гідності українських патріотів. Цей день, по праву, можна вважати Днем Національної Гідності, проявом сили й незборимості національного духу.

● Підготував **О. КОНЕЧНИЙ**

Фрагменти відзначення історичної події в Крутах 29 січня 2005 року
фотографував **Олександр ВАКУЛЕНКО**

ПРЕМ'ЄРІАДА

Призначення Юлії Тимошенко виконуючим обов'язки Прем'єр-міністра України викликало шквал політичних інтриг, комбінацій, здогадів та інсинуацій. Загострило ситуацію те, що це призначення відбулося доволі несподівано й оперативно, якраз перед від'їздом В. Ющенка до Москви. Склалося враження, що Віктор Андрійович зважився на блискавичний і рішучий експромт, авторитетно розрубавши складний вузол прем'єріади й нової політичної коаліції й одночасно демонструючи вольовий політичний жест Москві... Тижнева відсутність Віктора Ющенка в Україні загострила пристрасті навколо прем'єра й формування нового уряду, але, разом із тим, давала час учасникам нової владної коаліції подискутувати й порозумітися ще до втручання Президента України. Тим часом, коли Юлія Володимирівна відразу ж почала наводити порядок у колишній вотчині Віктора Януковича, деякі представники "Нашої України" оголосили своє "фе" поведінці й амбіціям вітчизняної Жанни д'Арк. Дивним видалося й те, що письмового розпорядження Президента про призначення Петра Порошенка, одного з фаворитів боротьби за прем'єрське крісло, секретарем РНБО не виявилось, і Петро Олексійович, як кажуть, завис у повітрі. Єдине, що йому залишалося, так це публічно заявляти, повторюючи слова Ющенка, що повноваження РНБО розширюються, і воно відіграватиме ключову роль у безпеці держави. З іншого боку, у ЗМІ з'явилися заяви представників партії "Солідарність", яку очолює пан Порошенко, що "Солідарність" не голосуватиме в парламенті за кандидатуру Тимошенко як Прем'єр-міністра. Щоправда, пізніше депутат Скоморовський спростував свою заяву, твердячи, що його не так зрозуміли, і "Солідарність" ще не визначалася щодо Юлії Тимошенко. Водночас у новій коаліції вибухає ще кілька бомб. По-перше, фактично зупиняється процес створення єдиної коаліційної партії "Наша Україна" під вибори—2006. Так, Юрій Костенко зі своєю Народною партією України фактично відмовляється входити в май-

ІГРИ ДОВКОЛА ТИМОШЕНКО

бутню "НУ", очевидно, зважаючи на те, що НПУ є найбільш дієвою, розпрацьованою і авторитетною партією на правочентристському крилі. З іншого боку, судячи з усього, "вливатися" доведеться у доволі непомітну ПРП Віктора Пинзенника, яка претензійно перейменувала себе на партію "Наша Україна" (саме через це пана Пинзенника приховано "не любить" чимало представників фракції "Наша Україна"... Чи не випадково саме пан Роман Безсмертний, якому доручено координувати створення партії "Наша Україна", став публічним вираз-

ном революції, Безсмертний заявив, що вона може кидати людей під кулі, але не відповідає за організацію і технологічне забезпечення революції...

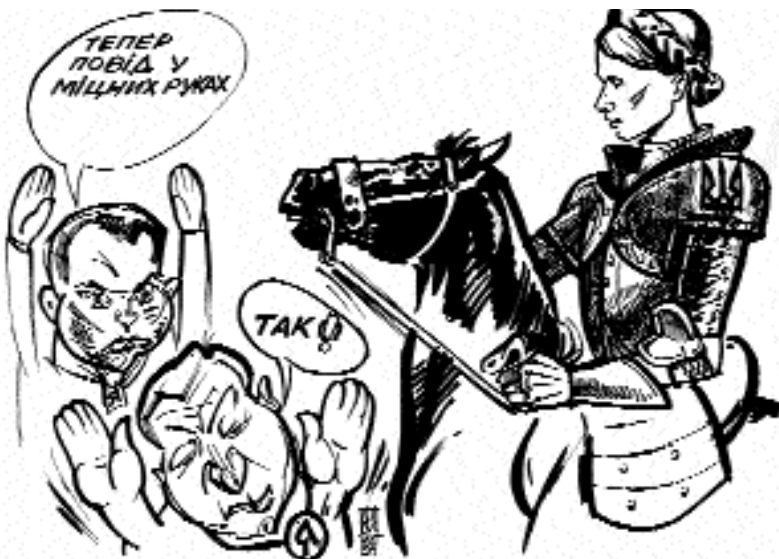
Малоприємних для пані Тимошенко висловлювань Безсмертного не засудили інші впливові члени "НУ". Потім з'явилася критика договору Ющенка й Тимошенко в статті народного депутата й члена фракції "Наша Україна" Олександра Морозова, опублікованій в інтернет-виданні "Українська правда". Пан Морозов також вважає договір, де розподіля-

літичного проекту", і висловив припущення, що на парламентських виборах 2006 року буде запропоновано єдиний список у формі коаліції "Нашої України" й БЮТ.

З іншого боку, всі ці процеси свідчать про те, що, по суті, існування єдиної коаліції навколо Ющенка й Тимошенко сьогодні під великим питанням. Дехто сумнівається навіть, "чи був узгалі хлопчик"? Разом із тим, Ющенко, ще перебуваючи в Давосі, сказав, що спокійно ставиться до полеміки всередині команди щодо розподілу посад в уряді. 28 січня він вніс до Верховної Ради кандидатуру Юлії Тимошенко для затвердження на посту Прем'єр-міністра. Для цього, нагадаємо, потрібно як мінімум 226 голосів депутатів. Тож 3 лютого, у четвер, Верховна Рада остаточно виявить стан справ щодо нової владної коаліції, розглядаючи нову програму уряду Тимошенко й затверджуючи її на посту Прем'єра. Ющенко зазначив, що сподівається, що до четверга коаліція знайде компроміс. Очевидно, більшість шансів Юлія Тимошенко матиме, якщо відмовиться від участі її партійного блоку на виборах—2006. У

свою чергу, чи знайдуть порозуміння з Тимошенко щодо розподілу владних посад інші члени коаліції — представники "НУ", соціалісти, ПППУ Кінаха, аграрії Литвина — залишається відкритим питанням. Соціалісти пішли на відкритий шантаж, вимагаючи у віддачу за підтримку Тимошенко та Ющенка спочатку три міністерства (до того ж ключові — фінансів, палива та енергетики, внутрішніх справ), потім — чотири міністерства плюс шоста частина місць у владній вертикалі. Логічно, що цей шантаж закінчиться нічим, і соціалісти відмовляться голосувати за Тимошенко, й можуть стати новою опозицією, перетягуючи людей із колишніх провідних фракцій і партій (уже це спостерігаємо із СДПУ (о)), з КПУ тощо.

● **Олександр СОЛОНЕЦЬ**

мал. Владислава Козака

ником іншого конфлікту — конфлікту частини блоку "НУ" з Юлією Тимошенко у зв'язку з її призначенням в. о. Прем'єр-міністра. Пан Безсмертний, нагадаємо, у своєму розлогу виступі на "5-му каналі" звинуватив Тимошенко в тому, що вона домоглася свого призначення відкритим шантажем Ющенка й, урешті, сама прагне стати першою особою в державі. Він навіть назвав Юлію Володимирівну "аферистичною", згадавши й оперування договором між Ющенком і Тимошенко, який він та більшість людей побачили лише кілька днів тому, і який, на його думку, не відповідає принципам формування нової коаліції. До того ж, вважає він, Тимошенко не виконала своїх зобов'язань щодо забезпечення виборчої кампанії у шести регіонах. Назвавши цю жінку гарним трибу-

ються квоти у владі й зазначається, що вся фракція "НУ" проголосує за Тимошенко, не зовсім етичним, зазначаючи, що депутати — не просто "кнопкодави". З іншого боку, Морозов ставить інші гострі питання. Йдеться і про Бориса Березовського, який, за чутками, називає Тимошенко своєю "креатурою" та обіцяє перейти жити до Києва... Окрім того, Тимошенко звинувачують у "дуже близьких ділових стосунках" із Нестором Шуфричем, говорять про наближення до неї Олександра Волкова, колишню особу з орбіти пана Кучми.

Свої коментарі щодо нового призначення Юлії Володимирівни висловив і член фракції "НУ" Тарас Стецьків. Зокрема він зазначив, що "призначення Тимошенко відбулося взамін на її згоду не робити власного по-

ПАРЛАМЕНТ

ВІД СЕСІЇ ДО СЕСІЇ

Голова Верховної Ради Володимир Литвин відкрив сьому сесію Верховної Ради України четвертого скликання. Він відзначив, що головні її особливості будуть зумовлені нещодавною президентською кампанією та її результатами. В. Литвин закликав не стільки говорити про нову владу, а творити її такою, щоб вона максимально відповідала настроям, сподіванням та очікуванням пробудженого суспільства. Тому сьогодні, за його словами, як ніколи парламентаріям потрібні найширша суспільна довіра, підтримка й розуміння Глави держави. І як ніколи потрібне сформування відповідального Уряду — справді Уряду народної довіри. Крім того, на думку В. Литвина, слід відмовитися від торгів за урядові портфелі, надавши Президентові можливість підкріпити кадровим потенціалом реалізацію своєї програми. "У системі влади, суспільно-політичному житті необхідно зафіксувати вагому і конструктивну присутність Верховної Ради, посилюючи в її діяльності функцію політичного контролю. І перевести у практичну площину таке поняття, як структуроване співробітництво гілок влади. Ми повинні вийти на правову гармонізацію їхніх стосунків уже найближчим часом, принаймні на нинішній сесії", — сказав спікер. В. Литвин закликав будувати зважену зовнішню політику, звернути увагу на регіони і розвиток місцевого самоврядування. Крім того він застеріг від розігрування "небезпечної гри" на тлі Конституційної реформи, щоб не поставити під сумнів легітимність самих виборів, не сприяти жвиї нових протистоянь, реанімації відцентрових тенденцій у регіонах.

31 США

Достойний Пане Президенте! Дорогий Вікторе Андрійовичу!

Товариство української мови ім. Т. Шевченка (ТУМ) у Чикаго, США, щиро вітає Вас на пості Президента України. Ми безмежно раді, що народ України, нарешті, дочекався українського Президента, хоч як не намагалися вороги України сфальсифікувати волю народу.

Наше Товариство від 1990 року тісно співпрацює з "Просвітою" в усіх областях України, допомагаючи українськими книжками та коштами на видавничу справу. Ми знаємо, що просвітяни в усіх областях невтомно працювали, щоб Президентом України було обрано людину гідну, на користь українського народу й України.

Бажаємо Вам, Пане Вікторе, успіхів у Вашій праці та віримо, що народ України побачить великі позитивні зміни на краще при Вашому кермі. Щастя Вам, Боже!

● З пошаною
проф. **Віра БОДНАРУК**,
голова Товариства, м. Чикаго

РОСІЙСЬКІ ЗМІ — ДЗЕРКАЛО КРЕМЛЯ

Революційні події в Україні та їхній прямий наслідок — президентство Віктора Ющенка, його візит до Росії й турне по Європі — не могли залишитися поза увагою світових ЗМІ. Протягом тривалого часу новини з України були у списку найрейтинговіших світових подій. Під час пресконференцій Віктор Ющенко, Юлія Тимошенко та інші представники опозиційного табору збирали навколо себе неймовірну кількість журналістів світових інформагентств. За відносно короткий час європейці та мешканці інших континентів мали можливість усвідомити, що "Україна — не Росія". Помаранчева революція створила на Заході позитивний образ України як держави, яка все ж має ознаки демократичності, й у майбутньому, за умови поступального руху вперед, може претендувати на членство в Європейському співтоваристві. З іншого боку, російські мас-медіа, які під час президентської кампанії відверто підтримували Віктора Януковича і часто згадували Ющенка в негативному контексті, суттєво

не змінили своєї позиції. Як відомо, в Росії немає "розгулу вільномудства" у сфері засобів масової інформації. Тому позицію багатьох центральних телеканалів, преси можна розглядати як загальну позицію російської політичної еліти з центром у Кремлі. Попри те, що зустріч Президента Росії Путіна з Ющенком відбулася під акомпанемент позитивної риторики з обох боків, російська преса досить сухо та скупко процитувала висловлювання найвищих посадовців обох держав. Після від'їзду Ющенка з Москви, газети, наприклад, "Ізвестія", "Комсомольская правда" продовжили втілювати тези про американський експорт революції, скептичні прогнози розвитку ЄЄП, "нахабність" деяких українських чиновників, що висловлюють інакодумство і не рахуються з

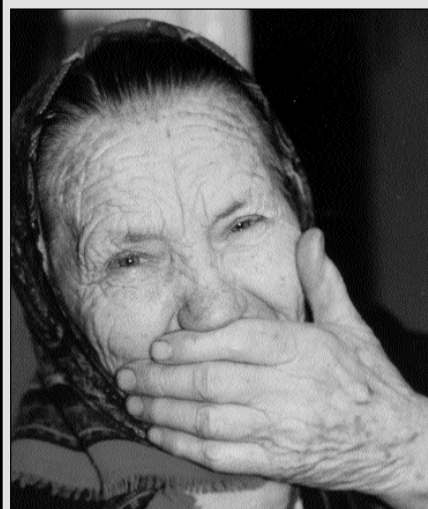
волею Росії. Відкидаючи надто гострі моменти, можна прослідкувати ностальгічно-безпорадний характер публікацій. Ще задовго до старту виборчої кампанії, незалежні російські політологи висловлювали думки про втрату домінування Росії на пост радянському просторі в разі поразки Януковича. Нинішня ситуація чимось нагадує їх.

На відміну від західних ЗМІ, які після візиту Ющенка до Європи дещо призупинили активне висвітлення українських подій, російські ЗМІ продовжують "пережовувати" українську тему. Головним "героєм" останніх публікацій став російський медіа-магнат Борис Березовський, який тривалий час у статусі "політичного біженця" проживає в Лондоні. Нещодавно він несподівано висловив бажання переселитися до Києва, чим викликав негатив-

ну реакцію з боку Росії. Адже Кремль уже багато разів марно намагався притягнути Березовського до відповідальності. Українське МЗС повідомило про те, що російський політик не звертався до українських консульських установ із метою отримання візи. Сам Борис Березовський впевнений у тому, що Україна не видасть його Росії, і трактує свій переїзд до України як тест демократичності нової української влади. Віктор Ющенко під час турне по Європі заявив, що влада щодо російського медіа-магната діятиме відповідно до українського та міжнародного законодавства. Крок Березовського не сприятиме покращанню зіпсованих виборчими баталіями відносин з Російською Федерацією, буде додатковим чинником роздратування Кремля. Очевидно, пан Березовський тестуватиме не тільки українську владу, а й терпіння росіян, і створить багато прецедентів роздмухування антиукраїнської карти в російських ЗМІ.

● **Богдан ГДАЛЬ**

СПІВЧУТТЯ

Висловлюємо щире співчуття Президентові України Вікторові Ющенку з приводу смерті матері Варвари Тимофіївни, великої української трудівниці, сільської вчительки, достойної людини.

Центральне правління ВУТ
"Просвіта" ім. Т. Шевченка

НОВИНИ

ORBI ET
URBI

У рамках традиційних Днів науки Національного університету “Києво-Могилянська Академія” 24 січня в приміщенні Культурно-мистецького центру НаУКМА відбулася щорічна виставка-презентація Видавничого дому “КМ Академія”. Цього разу вона була означена як “Книги Академії — Україні”. Це мотто видається дещо гучним, якщо його, звісно, не сприймати як певну заяву на майбутнє. Бо ж “КМ Академія” має необхідний для цього потенціал. Що ж до реального стану речей, то його показником є той факт, що видавці та їхні постійні автори з професорсько-викладацького складу Академії (Михайло Брик, Лариса Масенко, Іван Лисий, Тарас Чухліб, Сергій Павленко та інші) звітували, по суті, самі для себе та ще й для своїх партнерів із МФ “Відродження” та “Львівського Форуму видавців”. Таке обмежене коло присутніх, можливо, є сигналом того, що жвавіше і цікавіше слід проводити презентації окремих книжкових новинок, які, до речі, за межами центру Києва придбати важко. А в “могилянців” є з чим вийти до широкого читацького загалу. За вісім років свого існування видавництво випустило у світ близько 200 найменувань книжок. Це видання з філософії, історії, економіки, культурології, права, соціології, природничих наук та інших галузей знань. Дуже цікавою і вже точно доступною за ціною є серія видань брошурного формату з текстами щорічних пам’ятних лекцій імені Оленської-Петришин. А доповідачами тут були такі особистості, як Ліна Костенко, Сергій Кримський, Іван Дзюба, Дмитро Павличко.

Значне місце у стратегії видавничого дому посідають навчальні видання, адже він працює за освітнім планом Академії. Лише за 2004 рік випущено 29 методичок і 20 методичних посібників, їхніми авторами є найкращі фахівці у своїй галузі. Приділяється увага у “КМ Академія” й оперативному перекладу кращих зарубіжних навчальних видань, адже скорочення часової дистанції тут особливо важить у контексті європейської інтеграції України. Серед видань такого плану є чимало унікальних, як, наприклад, нещодавно випущена праця Паоло Фрейре “Педагогіка свободи: етика, демократія і громадянська мужність”. Бажано, аби такі підручники активніше поширювалися хоча б у найбільших університетах України. Поки з цим є певні проблеми. Та головне, — що вони усвідомлюються й відкрито артикулюються “могилянцями”. Отже, є підстави сподіватися, що потенціал Академії — і видавничого дому й Дому науки — буде повніше реалізований у цьому році.

Микола СКИБА

ВИДАВНИЧИЙ ДІМ
«КМА» ПРЕЗЕНТУЄ

Минулого тижня в Актівій залі НаУКМА відбулася презентація книжки “Тарас Шевченко: імператив України” Юрія Барабаша — лауреата Державної премії України ім. Т. Шевченка. Автор, який спеціально заради цього вечора приїхав із Москви, скромно вислуховував коментарі та схвальні відгуки й загалом мовчав. Щоправда, п. Юрію люб’язно дозволили щось сказати — на привітання й на прощання. Говорили інші.

Передбачалося, що Володимир Панченко, який модерував вечір, змістовно охарактеризує нову книгу Юрія Барабаша. Але і йому довелося обмежитися представленням публіці бажаних виступити, а таких було багато. Першим до слова запросили Івана Дзюбу, який настільки детально проаналізував книжку, що тим, хто був опісля, залишилося лише говорити про самого Барабаша. Григорій Ключек згадав, як п. Юрій колись написав йому три листи, що для Григорія Дмитровича, тоді сільського вчителя, було неабиякою честю й моральною підтримкою в роботі над кандидатською.

Зрештою — презентація пройшла вдало й, здається, сподобалася автору. Адже все відбувалося досить жваво і відчувалися любов до письменника і справжнє зацікавлення його творчістю. Хоча кожний виявляв це по-своєму: Валерія Смілянська та Микола Жулинський, наприклад, раділи з того, що Барабаш співпрацює з ними, а Івана Дзюбу переймало — чи мучила Шевченка совість за те, що відбив дівчину в Сошенка, чи ні.

фото Олександра Вакуленка

МУЗА З ПОМАРАНЧЕЮ

Хтось дуже вдало зауважив: коли народ починає сміятися, — він перестає боятися. Вибух народної творчості, спровокованої Помаранчевою революцією, — яскраве підтвердження вищезазначеного. Ми маємо стільки анекдотів про недавні вибори, що, досліджуючи їх, можна захистити докторську.

Не спала цієї осені й революційна муза поетів. У редакцію “Слова Просвіти” регулярно надходять листи із “помаранчевою” поезією. Серед цих віршів — талановиті й подитячому наївні, сатиричні й захоплені. На жаль, надрукувати всіх бажаних не змогла б і газета втричі об’ємніша. Тому пропонуємо невеличкий огляд, який дасть вам уявлення про те, що хвилює поетів-революціонерів. А ті, хто захоче детальніше ознайомитися з творчістю окремих авторів, можуть звернутися до них безпосередньо.

Революційних поетів найбільше переймали декілька тем: Янукович і його прибічники, харизма Віктора Ющенка, феномен єдності народу та прагнення свободи. Все це — розфарбоване помаранчевою барвою.

Найбільше не пощастило “біло-блакитним” та їхньому лідерові. Починалося все зі скандувань, імена авторів яких залишаються таємницею для загалу. Деякі з висловів — доволі образливі для вчорашньої влади. Хоча скандувальники здебільшого лише жартували, не маючи наміру робити реальністю те, про що дружно викрикували. Бо хто б, скажіть, узявся запроторити “Кучму за ґрати — і ґрати, ґрати, ґрати”? Навіть, якщо б і наважився, то це — справа, яка пахне криміналом. Продовжили традицію “добрі” віршики:

Куплю собі я собаку,
Зроблю я їй буди,
Назvu її Янукович
І лупити буду.

Ім’я автора — таємниця, що, напевно, засмутить Комітет із захисту тварин.

Вірші, підписані авторами, — гуманніші. Хоча й у них дістається на горіхи синові Чорновола та ще декому. Окрім того, тут зустрічаємо найрізноманітніші поради — аж до корисної й дуже української: брати від ворожого табору все, що дають.

І совість хай не мучить ні на мить.
Але ввійшовши на дільниці у кабін,
Проголосуйте так, як серце вам велить —
За Ющенка, за нашу Україну.
(Микола Коломієць, містечко Антоніни на Хмельниччині).

Друга тема характерна патосом і перебільшенням. У цій поезії читаємо про пришестья Апостола, який допоможе нам подолати злу силу. Цікавий хід, але не новий. Коли люди проголошують когось Янголом-охоронцем, то підсвідомо перекладають на його плечі весь тягар, залишаючи за собою право чекати милості й вірити.

фото Ганни Оберської

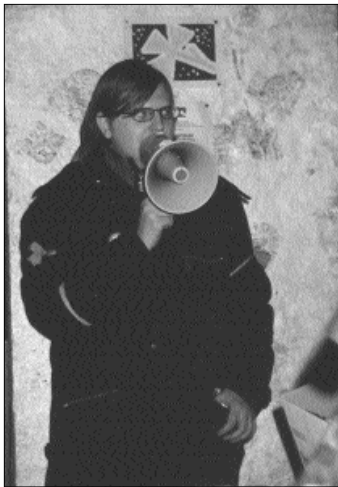
Найкращою є тема власне революції, пробудження. Саме така поезія — свідчення того, що революція відбулася не лише на Майдані, а й у душах українців.

Душе моя, починай урок!
Страх, не дивись додолу.
Дихайте крила,
Кожне перо — стиснуті альвеоли.

Як ви так довго були в мені,
Волі обрубки куці?
Тепло-оранжеві не спинить
Протяги революції.

Крила хапають потоки стрімкі,
Звідкись береться сила...
Совість моя і мої думки
Кольору апельсина!
(Вікторія Сироватко, м. Запоріжжя)

МОЛОДЕ ВИНО РЕВОЛЮЦІЙНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Юрій Шеляженко презентує свою книгу

Кожна боротьба провокує натхнення. Немає, мабуть, жодної із революцій, яка б не залишила слідів у літературі. Помаранчева революція лише починає цей шлях. Як сказав Василь Герасим’юк, “усе це мусить ви-

формітувати”, щоб стати добрим вином — прози, поезії, драматургії. Але вже є “молоде вино”, автори якого не захотіли або не змогли чекати, доки емоції, почуття стануть виваженим словом. Зрештою — молоде вино тим і характерне, що не визнає рамок, канонів. Воно пульсує, іскриться й залишає на пам’ять відчуття спалаху, вибуху.

Наразі маємо декілька дисків, тексти яких революціонери вже вивчили напам’ять, і тоненькі книжечки, в яких — дух революції. Однією з таких книг є “Разом!” Юрія ШЕЛЯЖЕНКА. Пригодницька повість молодого автора була презентована на Майдані в грудні, тому вдячні читачі в автора вже були. Чи стане їх більше? Важко сказати, бо доля самвидавівських творів непередбачувана. Можливо, повість колись увійде до “помаранчевої” антології, а може, у молодого (1981 р. н.) письменника виникне бажання видати “Разом!” со-

лідніше. Попри не надто респектабельний вигляд — повість заслуговує на увагу навіть вибагливого читача. Більше — лише на вибагливого, бо алегорії автора не для загалу. Єдине, що близьке всім, — жовтогаряча квітка свободи, завдяки якій герої перемагають власний страх, заборони брехливих старійшин і знаходять шлях із печери до чистого повітря. Можна говорити зараз про всім відомий твір “По дорозі в казку”, якби цей шлях до казки не був пройдений українським народом сьогодні. Крім того, у Юрія Шеляженка не один вождь, який бореться з недовірою натовпу, а молодь, що прагне змін. Цей твір автор написав у жовтні 2004 року. Після його написання боротьба на Майдані Незалежності й у кожному регіоні тривала. І може, перемога у фіналі повісті була пророкою?

Ще одна книга — “Помаранчевий колір свободи”, видана завдяки фінансуванню клубу

ПОМАРАНЧЕВИЙ ДИСКУРС

Читаючи “помаранчеву” поезію, вкотре переконаєшся, що революція зробила людей однодумцями, — настільки схожі рядки різних авторів. Повторюються фрази, рими. Ніхто ні в кого не плагував — просто ця поезія творилася одним подихом, а більшість українців, як це не дивно, декілька тижнів дихали в унісон. Проте спостерігаються й відмінності в настроєвості віршів. Так, у рядках поетів зі Східної України відчувається, окрім радості, гіркоти, причини якої й пояснювати нікому не треба. Василь Чубенко (член НСПУ, мешканець м. Єнакієве Донецької області) написав до редакції: “Так хочеться прислужитися українському народу тим, що вмію, але... Але для газети Донбасу політичний вірш, мабуть, не підходить. Навіть школи, в яких я постійно виступав з українським Словом, уже кілька місяців не запрошують. Невже також відповідні інструкції мають? Боляче”. Цей біль видно й у трьох віршах пана Василя, які він надіслав нам. Ось один із них:

ВТРАЧЕНА ПАМ’ЯТЬ
Зізнатись соромно мені,
І не зізнатися не можу,
Що кожен день, повірте, кожний,
Неначе падаю в ціні
В очах у совісті своєї —
Такий нікчемний поряд з нею,
Як той черв’як у борозні.

Це я і вдень, і уночі
В обіймах долі йду на плаху,
Де Сатана під регіт Вахха
Мене затверджує НІЧИМ!

Сміюсь зухвало: — Я ще є! —
Та відчуття, неначе голій,
Неначе перекотиполе
Вітри женуть єство моє.

Крізь плач женуть і крик могили,
Крізь осуд знехтуваних предків,
У стрій ворожих осередків,
Здійнявши в небо корогви...
Забуто рідні береги
І що під зливою злослів’я
Ідуть шляхами безголів’я
Дідам не сплачені борги.

Ось така вона — “помаранчева” поезія. Іноді — оптимістична, іноді — зболена. Але це — поезія народження нової України. Ми дякуємо вам за довіру, дорогі автори, і просимо вибачення, що не змогли опублікувати ваші твори. Але сподіваємося, що “помаранчеве” Слово Надії Дички та Любомири Гаврилів із Прикарпаття, Любові Бондарчук із Дніпропетровська, Таїси Бурлаки з Києва, Любові Москаль із Сіднея (Австралія), Олександра Ковтуна зі с. Слобода Шаргородська, Володимира Молодика із Житомирщини та багатьох інших знайде своїх прихильників серед народу, адже щира поезія заслуговує визнання.

Марія КРИШТОПА

“БлагоДійна Корова”. Тут зібрано “помаранчеві” твори письменників Рівненщини: анекдоти, вірші, гуморески. Тут — біль, радість і віра в перемогу, а ще — багато дотепності й сонячної барви, яка ще довго викликати в українців лише позитивні емоції.

М. К.

ДО 100-РІЧЧЯ
3 ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
УЛАСА САМЧУКА

Із Уласом Самчуком ми познайомилися у вересні 1945 року в місті Форті неподалік від Нюрнберга напередодні відкриття Міжнародного трибуналу над гітлерівськими воєнними злочинцями. Сталося так, що я випадково потрапив у середовище українських біженців, що втікали з України від більшовиків.

У Форті, на квартирі німецької письменниці й перекладачки Елізабет Котмайер (майбутньої дружини Ігоря Костецького), де зібралися українські інтелігенти творчого пориву, щоб закласти підвалини мистецького українського руху (МУР), я й побачив Уласа Самчука (два його романи “Волинь” і “Марія” прочитав напередодні зустрічі). Письменник виголосив дуже цікаву промову, початку якої я не чув.

Це була його доповідь — “Велика література”.

Я приглядався до Самчука. У нього були ясні, дуже зіркі очі, різко розкриті брови, виразно окреслені уста, міцне, з ямкою, підборіддя. Середнього зросту, не надто широкий у плечах, високочоллий, він дійшов середини свого віку й, вивільнивши серце й розум із сітей-тенет птахолова, вільно відвіював полову суворой дійсності й спрямовував дороговказ до джерел справжнього життя і справжньої літератури. Під час перерви зібрання ми говорили про всяку всячину, заторкнули, між іншим, провідників, зокрема Дмитра Донцова.

— Покути спраглий ерудит опинився нині в лісі без доріг, — сказав Улас Самчук категоричним тоном.

Я насторожився. Поміж загальних суб’єктивних міркувань я почув дещо, що звучало зовсім інакше, ніж це буває в діловій розмові людей спільних інтересів. Мене приголомшувала до болю довершена образна й водночас метафорична мова цього митця, давно відірваного від

рідного ґрунту. І ця органічна вроджена манера мовлення волиняка зоставалася в нього завжди. Він говорив, як писав, і писав, як говорив.

Хто знав Уласа Самчука, той підтвердить, що до нього завжди тягнулися люди, жагуче ловлячи піднесене в неспішному зав’язатті кожне слово. Лупа-

ного українського Слова.

Зверну увагу читача хоч би на роман-епопею “Волинь”. Уже в 30-ті роки минулого століття доля-провидіння поставила Самчука в першій лаві справжньої, без усяких “ізмів”, української літератури. Тоді ж таки письменник став поруч із Кнудом

УЯВА ТА

яочи свій скельний камінь-кремій, він з юних літ ступив твердим кроком у великий слід роду й народу соборної України. У будь-якій розмові, особливо, якщо вона заторкувала мистецтво, літературні явища й течії, подорожі або політичні колізії, насамперед, чарувала його ширість і невичерпна уява. Письменника завжди захоплювало прагнення помріяти, підсилити розказане або почуте, внести до нього своє, ним особисто продумане й придумане уявлення, повне сенсу страждання й жаги, даровані Божою силою в обрамленні колорит-

Гамсуном і Райомонтом. Європейська критика відзначала: “Цей перший його твір є могутнім гімном красі й радощам життя. Крізь той серпанок постійно пробиваються промені ласкаво теплого сонця, що робить цілу книжку дивно теплою, й описане в ній життя справді гарним і радісним”. (“Назустріч”. — 1.11.1934). Часто маленька правда розбуха в його уяві незрівнянним вимислом, — і тут усе полонило: і випуклість деталей, і найтонший гумор, і життєподібність та безжалісна сила метафор.

Вищу освіту Самчук здобув у Бреславському й Празькому університетах. Був відмінним германістом, досконало знав античну й середньовічну історію Європи. Цитував у оригіналі латинських і грецьких філософів, Данте, Шекспіра, Твена, Андерсена. Читавши книжки, він ніколи не був їхнім рабом. Умів їх слухати, розмовляти з ними, уловлювати їхні підводні збурення. Пізнавав із першого погляду, читав швидко, захоплючись ув одних і відкидаючи інших. Усе його життя було наскрізь наснажене творчим світлом, і ця його дивовижна риса проявлялася у всіх провідних творах.

Варто розповісти, як Улас Самчук думав, як він розмірковував — це дуже цікаво й привабливо. Він міг годинами сидіти самотньо на безлюдді, піднявши комір пальта й насунивши на чоло широкополого капелюха. Я бачив, як він стояв на мосту через Рейн і дивився на стареньку баржу, яку волік за собою такий же старозавітний пароплавчик.

Був уважний до будь-якого співбесідника, можливо, його й справді цікавило те, що йому розповідали. Він гречно усміхався, ніби вибачаючись, раптом прощався і неспішно віддалявся, не зронивши жодного слова.

Завжди заповнений думками, Самчук не знав ні секунди “простою”, ні миті спокою, а це й означало, що уява його не мала ні кінця, ні краю. Він постійно перебував у робочому стані. Повсякчас його переслідували роздуми, сюжети, образи, метафори, характери й характеристики, ознаки та спостереження. Він працював.

Таким і запам’ятався мені. Таким він залишився до останньої години, яка наступила 9 липня 1987 року. Талант, котрий збагатив наше красне письменство, не підвладний смерті. Він і нині живе звеличено-тужно і щасливо для наступних поколінь у своїх прекрасних творах. Одвічна йому слава!

● Іван ГРИШИН-ГРИЩУК, м. Вижиця (на Буковині)

УЛАС САМЧУК «ПРИХВОСТЕНЬ» ЧИ ПАТРІОТ-ГУМАНІСТ?

Репліка з приводу голосування у Верховній Раді України за постанову про відзначення 100-річчя від дня народження Уласа Самчука, що припадає на лютий 2005 року.

Гірко відзначати, що на чотирнадцятому році існування самостійної української держави в значній частині народних депутатів не висловило мудрості проголосувати за таку ухвалу. Головний заперечувальник у дебатах, представник фракції комуністів, свої “аргументи” висловив у душі тієї нелюдської ворожнечі, що була властива сталінській методі кривавих репресій. Видатний письменник, “український Гомер ХХ ст.” був затаврований словами “фашист” і “прихвостень”. Хотілося запитати у шановного комуніста-оратора: “Що спільного з комунізмом, основним принципом якого є рівність і братерство, має такий ворожий дух Вашого виступу проти письменника, котрий ні до якої партії не належав, ні в якій збройній боротьбі участі не брав, а лише працював як майстер художнього й публіцистичного слова, змальовуючи правдиву історію України, відстоюючи засади не класової ворожнечі, а здорового глузду, мудрості й гуманності у поєднанні з відданістю рідній йому Україні?”

Улас Самчук народився на Волині. Юність і молодість його минули в умовах влади Польщі на цій землі. У 1924 році під впливом комуністичних ідей він намагається нелегально потрапити до радянського на той час Києва, але опиняється в руках польських прикордонників. Через три роки спрага знань і намір пізнати світову культуру штовхають його до втечі з польського війська, куди був примусово покликаний, і переходу кордону з Німеччиною, за що відбуває нетривале ув’язнення. Та залишається у цій країні. Розвозячи вугілля для опалення у місті Бойтен, знайомиться із сином директора місцевої гімназії і, завдяки допитливості й порядності, стає своїм у цій родині.

Навчаючись в університеті міста Бреслау та в Українському вільному університеті, який заснували українські емігранти у Празі, опановує надбання класичної європейської культури. Головним підсумком його навчання стало розуміння того, що збройна боротьба

ще не дає повної свободи, а посправжньому вільною людиною може стати лише тоді, коли досягне найвищого рівня організації життя. Перед Другою світовою війною Улас Самчук — вже знаний у Європі письменник. Найбільшу відомість принесли йому романи “Марія”, “Кулак” — про згубні наслідки колективізації в Україні, епічний роман-трилогія “Волинь”.

Коли радянські війська були витіснені з України гітлерівською армією Німеччини, Улас Самчук разом з Оленою Телігою нелегально прибуває у Львів, щоб налагодити національне культурне життя у своїй Батьківщині. З кінця серпня 1941 року письменник з допомогою української громадськості налагоджує випуск незалежної української газети в місті Рівне під назвою “Волинь”. У газеті часто з’являлися статті її головного редактора Уласа Самчука, в яких він обстоював права українського народу, давав поради щодо кращого життя, не виправдовував місії завойовника. Така позиція редактора

“Волині” не задовольняла німецьку владу, й у 1942 році він був заарештований. Звільнитися з в’язниці Уласові Самчуку вдалося завдяки клопотанням культурних діячів Німеччини. У подальшому він одержує дозвіл працювати рядовим кореспондентом, їздить по Україні і, як її син, правдиво, але, для маскування, лояльно до окупаційної влади описує життя. Із наближенням радянських військ Улас Самчук із гіркотою в душі (адже сподівання вибороти незалежність України в перебігу війни не здійснилися) покидає Україну. Емігрантські дороги приводять його до Канади, де він напише ще низку художньо багатих творів про життя українців у ХХ ст.

Перебуваючи в Україні під німецькою окупацією, Улас Самчук не служив гітлерівській нацистській ідеології, він служив Україні. До себе й до своїх одноплемінників ставився критично, вважав, що українці самі винні в тому, що опинилися в стані стагнації, не відновили своєї державності, не займа-

лися торгівлею, природні багатства віддали в користування іноземцям. Ленінській теорії докорінних зламів у суспільстві, що неодмінно призводить до кровопролиття, протиставляв принципи високої моралі, здорового глузду та досконалості в організації людського життя, орієнтував українців на світову цивілізацію.

Громадськість України своїм сумлінням уже вшановує пам’ять про Уласа Самчука: у його рідному селі Тиливці Тернопільської області функціонує музей, архів письменника перевезений із Канади до Інституту літератури ім. Т. Шевченка НАН України, Чернівецький музично-драматичний театр ім. О. Кобилянської представив своїм глядачам постановку “Сльози Божої Матері” за романом “Марія”, його твори вивчаються у школах.

● Дмитро ПАЛІЙ, науковий співробітник Музею книги і друкарства України, м. Київ

СТАРОЖИТНОСТІ

Доля подарувала мені на життєвих дорогах цікаву зустріч із мудрою й широю людиною, яка відіграла благодіювальну роль у моїй творчості. Це — академік АН вищої школи України, доктор історичних наук, професор Володимир Грабовецький.

Володимир Васильович приклав багато зусиль у вшануванні пам’яті Олексі Довбуша на Прикарпатті, у відкритті йому меморіального знаку в Печеніжині, створенні кінофільму “Олекса Довбуш”, в організації в Івано-Франківському педінституті (нині Прикарпатський університет ім. В. Стефаника) кафедри історії України, де діє прикарпатська історична школа академіка Володимира Грабовецького.

Наукові праці вченого відомі далеко за межами України. Назвемо лише деякі з них: “Народний герой Олекса Довбуш”, “Карпатське опришківство XVI—XIX ст.”, “Полководець селянсько-козацького війська Семен Височан”.

Бажання створити історико-меморіальний музей Олексі Довбуша у Володимирі Грабовецького народи-

лося ще в 50-их роках, коли він почав наполегливо досліджувати життя та діяльність свого визначного земляка. Під час відкриття в Печеніжині пам’ятного знаку Олексі Довбушу, за ініціативою вченого, було відкрито й музей, до якого дослідник передав ряд унікальних документів, книг, творів образотворчого мистецтва. Це були неабиякі культурні цінності, що привертати увагу зацікавлених відвідувачів, викликали в них незабутнє враження, спонукали до узагальнюючих роздумів.

Згодом, внаслідок відсутності ентузіастів музейної справи в Печеніжині та в зв’язку з грибокком, що підточував стіни, музей занепадав, навіть почали зникати експонати. Зникли книги В. Грабовецького про Довбуша, деякі картини з образотворчої Довбушани й, нарешті, безслідно зник опришківський пістоль. Рештки експонатів перенесли до музейної кімнати Будинку культури, де тепер лише частина експонатів присвячується Олексі Довбушу. Як не намагався вчений поновити роботу Печеніжинського музею, як не старався — його звернення до місцевих чиновників від культури не мали успіху.

ПОДВИЖНИК

Академік Володимир Грабовецький (у центрі) на екскурсії зі студентами історичного факультету визначними місцями Івано-Франківська. 1995 р.

Лише в 1995 році на створення музею О. Довбуша було відведено дві тісненькі кімнатки, в які, ясна річ, не змогла вміститися багата колекція академіка В. Грабовецького.

У першій залі експонуються картини, схеми, документи. Тут відвідувач може ознайомитись із соціально-економічними умовами, що породили цей багатовіковий визвольний рух, експонатами, які відображають народ-

ну антифеодальну боротьбу прикарпатців від виступу народного полководця Мухи (1490—1492 рр.) до знаменитої галицької Хмельниччини на чолі з національними героями Семеном Височаном та Іваном Грабівським (1648—1649 рр.).

Експозиція другої зали починається стендом, на якому в хронологічному порядку іде розповідь про рух опришків.

Та чи не найбільшу увагу

відвідувачів у музеї привертає макет Космацької Довбушевої церкви св. Параскевії, у 1997 році урочисто освячений духовенством Греко-Католицької і Православної автокефальної Церков.

Про те, що церква Параскеви в селі Космач належить до ранніх культових споруд, свідчать, зокрема, акти першої візитації Коломийського деканату з 25 січня 1741 року, які стверджують, що “Церква св. Параскеви-мучениці” збудована в 1718 році коштом космацького жителя Матвія Батаманчука.

Церква Параскеви — оригінальний твір народного зодчества України XVII—XVIII ст.

Перекази свідчать, що Олекса Довбуш допомагав церкві Параскеви, тому в народі її називали Довбушевою.

В. Грабовецькому та його колегам-науковцям не вдалося у роки страшного компартійного лихоліття врятувати Довбушеву церкву, ні унікальних реліквій із неї. Партійна диктатура злочинно зруйнувала народну пам’ятку, бо, за словами її служителів, “біля неї поховані бандерівці”, “в церкві проводився вишкіл бандерівських старшин”...

Немає більше в Космачі

Довбушевої церкви. І це найстрашніша пам’ятка тодішнього тоталітарного режиму.

Світлиця Довбуша в Івано-Франківську стала візитною картою до вивчення нашого героїчного минулого. У музейних вітринах і на стендах експонуються цікаві документи в оригіналах і фотографіях (фотокопіях), зокрема “Чорна книга” міста Станіслав 1738—1751 років, де записані зізнання спійманих побратимів Олексі Довбуша перед шляхетсько-польсько-вірменським судом у міській ратуші, в катакомбах якої мучили опришків, а потім четвертували.

Неможливо без хвилювання дивитися на 12 виставлених коробочок, в які колекціонер вклав землицю з тих місцевостей, де на острах людям шляхтя вивисила на палях останки порубаного мертвого тіла Олексі Довбуша, читати сумний напис на стіні зі зверненням до відвідувачів вшанувати пам’ять національного героя України хвилиною мовчання і молитвою за упокій праведної душі легендарного народного месника.

● Геннадій БУРНАШОВ, член НСПУ, м. Івано-Франківськ

ПОЗИЦІЯ

Я — не політик, і аж ніяк не претендую на чіткий, тим паче безапеляційний аналіз і прогноз ситуації. Це — розмірковування вголос людини, перейнятої долею України, органічно “вмонтованої” в українську культуру, людини з певним життєвим і моральним досвідом.

Не належу до “телячих” оптимістів — радше навпаки, маю імунітет до “покірного ентузіазму натовпу” (Герцен), проте не можу не відзначити відроджених зрушень у суспільній свідомості, які можна кваліфікувати як зародження громадянського суспільства.

Ключові слова: “знаю”, “пора від мене залежить”... Відхід від спасенного “моя хата скраю”. Хай і не руйнуються остаточно, але підточуються стереотипи: “російськомовні”, “східняки”, але з Ющенком; мовби й ошасливлені Януковичем, але не куплені пенсіонери; аполітичні літератори й музиканти, які виходять зі своєї “вежі зі слонові кісті”. Тому що “пора”... Дедалі рідше звучить поняття “незаангажованості”, таке модне в середовищі молоді творчої інтелігенції в перші роки незалежності, коли здавалося, що вже, нарешті, можна жити в нормальних людських вимірах, не виборюючи їх щодня. Адже “неучасть” здебільшого мимоволі оберталася “участью”, тільки з іншим знаком. Не маємо розкоші стояти над двобоєм, така, мабуть, наша українська доля — “зігріває нас вогонь від самоспалення”, як казав Стус.

У суспільстві дедалі виразніше окреслюються структурні зміни, чіткішає поляризація. У постанях двох кандидатів персоніфікувалися два напрями розвитку, дві цивілізаційні моделі — соціально-економічні, культурно-національні, морально-психологічні.

З одного боку, продовження й увічнення у різних вимірах нашого постсовецького, постколоніального статусу. Як прогнозував уїдливиий Сашко Ірванець, “за такими йдучи людьми, кризь Монголію і Корею до Європи дійдемо ми...” З другого — органічне, свідоме плетання себе в Європі та Європи в собі. Прагнення виокремити себе, витягти себе за волосся з того корумпованого кримінально-попсового соціуму, в якому живемо.

Таке розуміння, такі спонуки — реальні.

...Цей текст написався за кілька днів до вибуху Помаранчевої революції. І от у наше життя увірвався Майдан.

На Майдані в центрі Києва “революція іде”. Перед нами не “юрба”, не “натовп”, не “вулиця”, а любов висловлюватися Кучма, а **народ**. Останнім часом я якось уникала прямого покликання на це поняття, значною мірою здешевлене й зdiskредитоване демагогічними надуживаннями: “народ” нерідко звучав як псевдонім “вла-

ди” й використовувався для осячення політичних амбіцій і мет, насправді не дотичних до його інтересів і волевиявлень.

Та в ці дні на Майдані бачу **народ** — не як гіпотетичний імператив, не як віртуальну реальність, не як пропагандистське гасло, а в своїй плоті й крові, у справжньому значенні цього слова. Маю змогу зазирнути в його очі — і от добрі очі, скажу я вам. Розумні, живі, з іскоркою іронії, здатні спалахнути праведним гнівом і зволожитися сльозами в найсвятіші моменти. Вдячна долі за те, що доторкнулася до того великого катарсису, яким є Майдан.

Я не раз солідаризувалася з іронічним зауваженням Юрія Шевельова, що, з огляду на масштабне здешевлення святого поняття **Україна**, у неправедних устах політиканів і пристосуванців аж хочеться накласти мораторій на вживання цього слова. Так от сьогодні цей “мораторій” знято! Це слово наливається смислом і, нарешті, звучить у гідному контексті. Уже сьогодні можна сказати, що заслуга Майдану в новітній українській історії неопіненна.

Перше. Майдан зламав обивательські стереотипи як щодо нашої молоді — буцімто аполітичної, цин-

ітатковій очей, реакція на наші події у тій же Росії була б іншою. Хоча й так вона аж ніяк не тотожна путінській. Виступаючи на “5-му каналі” відомий російський рок-музикант Юрій Шевчук сказав, що тепер у них дедалі менше чути анекдотів про хитрого хохла й сало, натомість здиноване: “А вони, виявляється, класні хлопці!” Не кажу вже про реакцію демократичної (хай, на жаль, і нечисленної) російської інтелігенції.

І загалом, як висловився на тому ж каналі відомий модельєр, сьогодні стає **модно** бути українцем.

Друге. Зруйновано ще один болісний стереотип — про начебто

ті. Так хочеться, щоб у своїй новітній історії ми утверджувалися не так через Крути й “голодомор”, а “як хазяїн домовитий у своїй хаті і на своєму полі” (Франко).

І от переді мною конкретні **люди**, здатні творити конкретні речі, ставити конкретну мету і досягати її. І таких людей — багато. У різних проявах відчуваю ту життєдайну константу, яку поет назвав “прямостояння” і “випростування себе”. На цьому тлі так прикро спостерігати активність демагогів і перекинчиків, особливо тих, хто ризикнув покласти на олтар політичної кон’юнктури своє шановане ім’я — сприймаю це болісно, як

різнати добро і зло. Розглядаю цю здорову суспільну реакцію на факти зрадництва, чим би вони не були спровоковані — продажністю, пристосуванством чи геростратівським комплексом — як ще одну ознаку громадянського суспільства, що народжується.

Без єдності, цілісності, соборності не відбутися ні людині, ні нації, ні державі. Тож во ім’я цієї мети, цієї ідеї, незважаючи ні на що, не піддаватися ошакенінню, не доводити до абсолюту взаємні звинувачення. Не роз’ятрювати те, що різнить, — воно й так різоче. Хоч як це нелегко, не зраджувати розумній об’єктивності й самокритичності. Спрямовувати критицизм не тільки назовні, а й до себе — тут також є що викорінювати. Це, з одного боку, нотки самоапологетики, а з другого — дешеві, а то й недозовані прийоми полеміки, а цього треба уникати навіть у відповідь на аналогічний тон — для самоповаги. Сергій Аверинцев, говорячи про гідну громадянську позицію, вважав її передумовою “не вити з вовками жодної з конкуруючих зграй”. Так-от — остерігатися перетворення на “конкуруючу зграю”...

Мене нерідко запитують, чи відчуваю я якусь спорідненість між сьогоднішніми радощами й тривогами і духом ренесансу шістдесятих дисидентства сімдесятих. Відповім: так, відчуваю. Ясна річ, — інші масштаби, незрівняно менші кількісні параметри, набагато реальніші загрози для кожного й менш відчутні результати. Хоча як сказати — хіба вимовити вголос, що король голий, у той час як усі співають йому осанну, — це не вибір і не мужність? І не результат?

Те ж відчуття плеча і прямого хребта, що й на Майдані, попри холод страху і реальність репресій, готовність “написати” своє життя впоперек запропонованому тобі розлінованому аркушеві. Гуртом прийти на суд над Чорноволом і на знак солідарності кинути йому квітку. Встати на знак протесту проти арештів під час прем’єри “Тіней забутих предків” у кінотеатрі “Україна”, встати на концерті у філармонії під час виконання напівабороненого тоді Шевченкового “Заповіту”. Щороку 22 травня вперто й свідомо покладати квіти до пам’ятника Шевченкові — на очах у “мистецтвознавців” у цивільному, у світлі фотоспалахів, знаючи, що завтра тебе виженуть з інституту, звільнять із роботи. На судилищі в трудовому колективі одному піднести руку за колегу, якого наказано вигнати з роботи. Виступити як свідок у суді та в очі неправедним суддям сказати Правду. Вивезти з табору в найнеймовірніших схованках дрібненьким бісером написану твоїм чоловіком чи братом заяву. Та й просто писати листи своїм друзям туди, куди “не положено”. То також Майдан. Майдан внутрішньої свободи. Майдан незалежності в наших серцях. Зерна, які набирали сили, проростали, явили себе світові референдумом 1991-го, а тепер вибухнули Майданом Незалежності 2004-го. Сприймаю його як закономірний розвиток і продовження шістдесятницького Відродження й правозахисного руху.

І як би далі не склалося, дякую долі за те, що мені судилося почути й побачити, як скандує Майдан своїм гаслом, як диригує тисячоглосим хором пасіонарний Тарас Чубай, як Майдан співає Гімн України (виявляється, всі знають слова!), а діти в помаранчевих шапочках притискають до серця свої рученята...

● Михайлина КОЦЮБИНСЬКА

МИ НА МАЙДАНІ І МАЙДАН У НАШИХ ДУШАХ

Фото Галини Оборської

нічної та бездуховної, так і щодо прірви між поколіннями. Усе виявилось не так. Жертовність — і зваженість, тверезість (не тільки в переносному, а й у прямому значенні) й ентузіазм, не лише здатність відгукнутися на заклик, а й настроєність на конкретну дію. З якою ніжністю годували цих “дітей” із застудженими голосами яблуками й піржками літні киянки, зі, здавалося б, зовсім не політизованих верств. Моя сваха, немолода людина, незважаючи на поламану руку, щодня ходила на Майдан, як на службу, і носила цим дітям усе, що, як людина ощадлива, зберігала на чорний день, — це зовсім добру шубу, теплу шапку, ковдру... Усе це треба б а ч и т и!

І якби російські телеканали не обмежувалися показом інтерв’ю з відселекціонованими депутатами, синьо-білих мітингів і блокування Адміністрації Президента, а показали хоча б на мить панораму Майдану, зупинивши об’єктив на де-

прірку й ворожість між російськомовними. З уст так званих російськомовних із помаранчевою символікою я наслухалася за ці дні стільки слів любові до України! Я завжди знала, що не слід квалитися категорично виключати з категорії українців усіх поспіль людей, які звикли послугувуватися в побуті російською мовою. А в ці дні було озвучено й усвідомлено дуже важливу тезу, яка близька мені: у **такій** Україні — правдивий, теплий, нормальний — хочеться перейти на українську мову тим, хто її знає, і вивчити її тим, хто не знає. Це — не примус, не кон’юнктура, а внутрішній імпульс. Третє. На очах руйнується уявлення про “вічно ембріонну”, за висловом Стуса, Україну, яка демонструє потужні й прекрасні пориви, вічний синдром Фенікса — самовідродження (і тому незнищенна!) і водночас нездатність до “спокійної” щоденної самореалізації у конкретному державному бут-

клінічний випадок.

Нестерпно слухати, як по-блюзнірському експлуатує Тарас Чорновіл у своїх нечистих політичних технологіях гідне ім’я свого батька. Болить душа й за Ларису Скорик, яку я знаю в дуже шляхетних і світлих проявах як людину талановиту й свідому — тим болісніше спостерігати за цими просто незбагненими, злосудними, моральними мутаціями особистості. І не сховатися цим людям за ширмою “іншості”, прикриваючи цим свідому й цинічну брехню. Як справедливо зауважив Мирослав Маринович, “бути “іншим” щодо правди — означає бути брехуном, оскільки антитеза до слова “правда” — це “облуда”. І суспільний остракізм, різке неприйняття такої позиції — це не свідчення буцімто “нетолерантності” й “недемократичності” опонентів, як про це люблять говорити вищезначені апологети Януковича в унісон із Леонідом Кравчуком, а просто здатність суспільства роз-

